

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 57/2017

LEVI GOES GREEN

Seminaari 30.8.–1.9.2017

Tiivistelmät

Marja Uusitalo (toim.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 57/2017

LEVI GOES GREEN

Seminaari 30.8.–1.9.2017

Tiivistelmät

Marja Uusitalo (toim.)

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

GreenCare
FINLAND

LAPIN AMK⁷
Lapland University of Applied Sciences

KIDEVE
Elinkeinopalvelut - Kittilä

Marja Uusitalo (toim.). 2017. LEVI GOES GREEN Seminaari 30.8.–1.9.2017. Seminaarijulkaisu. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 57/2017. Luonnonvarakeskus (Luke). Helsinki. 33 s.

ISBN: 978-952-326-460-1 (Painettu)

ISBN: 978-952-326-461-8 (Verkkójulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkójulkaisu)

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-461-8>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Marja Uusitalo (toim.)

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2017

Julkaisuvuosi: 2017

Kannen kuva: Levin Matkailu Oy

Painopaikka ja julkaisumyynti: Juvenes Print, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tervetuloa alueelle!

Lappilainen luonto on vuosisatojen aikana muokannut asukkaansa luonteenlaatua upeilla, mutta karuilla olosuhteillaan. Lapin luonnossa vain muutos on varmaa. Juuri kun keskiyön aurinkoon alkaa tottua, se katoaa hämääriin elokuun öihin. Pian ruska peittää maan, mutta vain muutamaksi viikoksi. On annettava tilaa, jotta lumi ehtii valaisemaan kaamosa. Kevätauringon pilkistäessä kaamos jo katoaa, nopeasti aurinko valaisee läpi yönkin. Luonto tarjoaa kaunista koettavaa ja katseltavaa ympäri vuoden. Myös matkailukeskusten rakennetun ympäristön tulisi olla lumettomanakin aikana viihtyisiä, siistiä ja elämyksellisenä.

Tunturi-Lapin alueella saamme hengittää maailman puhtainta ilmaa ja kokea virkistystä luonnossa usealla eri tavalla. Levillä yritykset ovat tuotteistaneet yli tuhat erilaista elämysuotetta, jotka ammentavat vetovoimansa luonnosta ja luonnonantimista. Luonto ja luonnonvarat ovat lappilaisille tärkeitä ja tarjoavat vielä paljon mahdollisuuksia hyvinvoinnin lisäämiseen. Lappilainen elämys voi syntyä myös lautasella. Luonnostamme löytyy monipuolisesti raaka-aineita muun muassa marjojen, kalan, poron, sienien ja yrttien muodossa, joita voidaan hyödyntää jalostamalla laadukkaiksi paikallisiksi tuotteiksi. Onhan Lappi maailman suurin luomukeruualue.

Kittilän lentoaseman vaikutuspiirissä vierailee vuosittain yli miljoona matkailijaa, joista yhä suurempi osa on kansainvälisiä vieraita. Kansainvälistyminen ja alueen menestyminen globaalissa kilpailussa edellyttää hyvää saavutettavuutta ja suunnitelmallista kehittämistä, joka kohdistuu sekä matkailun palveluliiketoimintaan että toimintaympäristöön. Matkailukeskuksissa rakennusten ja rakennetun ympäristön laatu on edellytys kehittyä kansainvälisesti menestyväksi kohteeksi. Matkailuympäristöjen infrastruktuurin kehittämisessä tärkeitä ovat turvallisuusnäkökohdat, laadun kehittäminen, kestävän kehityksen huomiointi sekä viihtyisyyden parantaminen.

Laadukkaalla ympäristörakentamisella varmistetaan ympäristön viihtyisyys kaikkina vuodenaikoina ja tuetaan matkailun ympärivuotisuuden kehittymistä. Ympäristö- ja viherrakentamisessa pohjoisen matkailukeskuksissa tulisi huomioida rakentamisratkaisujen yhteensopivuutta ympäröivään luontoon ja materiaalit tulisi valita mahdollisuuksien mukaan paikallisuutta kunnioittaen pohjoisen kasveista ja esimerkiksi suomalaisesta kivistä. Erityisesti luonnonkivi on Lappiin sopiva materiaali, koska se takaa osaltaan laadukkaan rakennusjäljen eri vuodenaikoina. Laadukas, kestävä rakentaminen ja rakennetun ympäristön viimeistely ovat kunnianosoitus lappilaiselle maisemalle.

Näillä sanoilla toivotan osallistujille erinomaisia seminaaripäiviä Levi Goes Green-tapahtumassa!

Katariina Palola toimii elinkeinojohtajana Kideve Elinkeinopalveluissa Kittilän kunnassa. Palola on koulutukseltaan kauppatieteiden maisteri ja hänellä on yli 10 vuoden kokemus elinkeinojen kehittämisestä, yritysneuvonnasta sekä projektien suunnittelusta ja johdosta. Ennen nykyistä tehtäväänsä hän on toiminut yritysneuvonnan, taloushallinnon sekä yritysverotuksen tehtävissä.

Kideve Elinkeinopalvelut kehittää Kittilän aluetta ja sen elinkeinoelämää toteuttamalla EU-rahoitteisia kehityshankkeita yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Kideve tarjoaa yrityksille tietoa yrittäjyydestä ja yrityspalveluista sekä opastaa yrittäjiä ja yrittäjiksi aikovia eteenpäin.

Kideve Elinkeinopalvelut
Kittilän kunta
Valtatie 15, 99100 Kittilä
+358 400 955 472
katariina.palola@kittila.fi www.kideve.fi

Tiivistelmä

Marja Uusitalo

Luonnonvarakeskus, Eteläranta 55, 96100 Rovaniemi

LEVI GOES GREEN -seminaari kokoaa yhteen viher-, hyvinvointi- ja matkailualan ihmisiä Leville. Kolmipäiväisessä seminaarissa perehdytään hyvinvointi- ja matkailualojen keinoihin tuotteistaa luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia. Samalla esitellään viherrakentamisen ja maisemanhoidon menetelmiä, jotka vahvistavat luonto- ja viheralueiden hyvinvointivaikutuksia. Levillä jaetaan kokemuksia ja hyviä käytäntöjä toimialojen rajat ylittäen ja tiivistetään viher-, hyvinvointi- ja matkailualan yhteistyötä. Tavoitteena on virittää vilkasta keskustelua ja synnyttää uusia ideoita.

Seminaarissa esitellään ajureita, jotka vaikuttavat kansalaisten hyvinvointiin ja tuovat uusia mahdollisuuksia toimialoille. Ajurit ovat myös motivoineet seminaariin valittuja, pääosin pohjoissuomalaisia ja ruotsalaisia esimerkkejä hyvinvointivaikutusten tuotteistamisesta.

Seminaarissa käsitellään pohjoista viherrakentamista ja viheralueita, joissa on huomioitu erityisesti kaupunkimatkailu, tapahtumat ja luontoliikunta. Esimerkit tulevat Torniossa, Oulussa ja Piteåsta. Lisäksi kuullaan, miten mm. äänimaisemien, valaistusratkaisujen ja viherkattojen avulla lisätään viher- ja luontoalueiden moniaistisuutta ja monimuotoisuutta. Esityksissä pohditaan viherrakentamisen keinoja tukea ihmisten kokonaishyvinvointia ja yhdyskuntien kestävyttä.

Seminaarissa esitellään kokemuksia kuntoutuspalveluista, joissa on käytetty luontolähtöisiä menetelmiä. Esimerkit metsä- ja piha-alueiden hyödyntämisestä kuntoutusprosessissa tulevat Enontekiössä, Kemijärvellä ja Rovaniemellä toteutetuista hankkeista. Ruotsin esimerkit keskittyvät eläinavusteiseen terapiaan ja sen hyvinvointivaikutuksiin. Seminaarissa esitellään myös osallisuutta vahvistavan ja luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli, joka auttaa suunnittelemaan kuntoutusta.

Seminaarissa pohditaan myös sitä, miten eritoten kansallis- ja kaupunkipuistot toimivat matkailun vetovimatekijänä ja vaikuttavat matkailijan ostopäätöksiin. Lisäksi matkanjärjestäjä, matkailuyrittäjä ja -yritysverkosto jakavat kokemuksiaan hyvinvointipalvelujen kehittämisestä ja asiakkaiden odotuksista.

Seminaari päättyi keskusteluun tilaisuuden järjestävien hankkeiden aikaansaannoksista. Hankkeissa on etsitty ratkaisuja mm. siihen, miten viherrakentamista ja maisemahoitoa räätälöidään hyvinvointi- ja kesämatkailua varten tai miten Green Care -menetelmiä hyödynnetään silloin, kun syrjäytymisvaarassa oleva nuori rakentaa itselleen ”kestävää elämäntarinaa”. On myös kehitetty Green Care -laatuomerkkejä ja korkeakoulutusta, joiden avulla alat parantavat kilpailukykyään. Mallien hyödyntämistä ja kehittämistä pohditaan yhdessä.

Asiasanat: hyvinvointi, matkailu, viherrakentaminen, luontoterapia, Green Care

Abstract

LEVI GOES GREEN -seminar in Levi tourism resort brings together people working in landscape industry, tourism and wellbeing businesses. The three-day seminar explores how wellbeing and health effects of nature have been utilized in the development of tourism and wellbeing products. Additionally, landscaping methods that increase the wellbeing qualities of nature areas and green spaces are introduced. Best practices are shared and cross-sectoral collaboration and new ideas are enhanced.

The seminar introduces some drivers, which affect human wellbeing and bring new opportunities to the businesses. The drivers have also motivated examples of product development that are chosen mainly from the Northern Finland and Sweden to be presented in the seminar.

The seminar brings out some landscaping practices and green spaces, which are established especially to enhance city tourism, to support public happenings, and to boost wellbeing by combining nature and exercise. Practical examples from northern latitudes, Tornio, Oulu and Piteå municipalities, are shared. The roles of soundscapes, illumination and green roofs in increasing of multisensory perception and biodiversity of nature areas and green spaces are also explored. The influences of the methods in holistic wellbeing and the development of sustainable communities are discussed as well.

The seminar introduces some nature-based methods that have been utilized in rehabilitation processes taking place in forests and gardens by the development projects, which are carried out in Enontekiö, Kemijärvi and Rovaniemi municipalities. Additionally, some Swedish examples of animal-assisted therapy are shared. The seminar also introduces a model that helps to design a nature-based rehabilitation process that improves involvement.

Additionally, it is explored how national and city parks, in particular, function as tourism attractions and influence in clients' purchasing decisions. In addition, a tour operator, an entrepreneur and a business network share their experiences of tourists' expectations and their work to promote wellbeing tourism.

Finally, the outcomes of the facilitating projects are discussed. The projects have tailored landscaping practices to support wellbeing and summer tourism and have developed some Green Care methods to be utilized when there are threats of young adults to become marginalized. Also few quality labels and higher education are promoted to improve competitiveness of the businesses. The use and upgrading of the models are wished to be reflected by the participants.

Keywords: wellbeing, tourism, landscape industry, nature-assisted therapy, Green Care

Sisällys

Tiivistelmä	4
Abstract	5
Megatrendit – Tulevaisuus tapahtuu nyt.....	7
Viherala lisää terveyttä ja hyvinvointia	8
Elämysten ja perinteiden rajanylityspaikka	9
Tapahtumia ja toimintaa Oulun puistoissa	10
Landscape planning and public green spaces in Piteå.....	11
Mettäterapia – Luontoon pohjautuvaa päihdekuntoutusta	12
Pekankadun pihaprojekti kuntoutumisen tukena	13
Seinätön työpajatoiminta luontoympäristössä	14
Patikointi sosiaalisen kuntoutuksen muotona	15
Kansallispuistojen merkitys matkailutoiminnassa.....	16
Puistot ja puutarhat matkailukohteina.....	17
Ylisukupolvisuus ja luonnon äänimaisemat	18
Valaistus maiseman ja matkailukohteen vetovoimatekijänä.....	19
Viherkatot osana kestäviä yhdyskuntia	20
Nature and animals as resources in rehabilitation for women	21
Nature and horses as resources for health and wellbeing	22
Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli	23
Elämiskohteen kehitysprojekti	24
Aito suomalainen saunaelämys yhdistää luonnon, hiljaisuuden ja rentoutumisen.....	25
Viherrakentamista ja maisemanhoitoa matkailutoimintaa varten.....	26
Voimametsäverkosto	26
Tehostettu pölytys	27
Viherkatto	28
Luontoa elämään luonto-osaamisen mallilla	29
Nostetta laadunhallintaan ja markkinointiin: Green Care -laatumerkit käytössä!	30
Green Care -korkeakoulutuksella lisää osaamista	31
Seminaariohjelma	32

Megatrendit – Tulevaisuus tapahtuu nyt

Vuonna 2017 haluamme nostaa esiin satavuotiaan Suomen juhluvuoden kunniaksi pohjoismaisen mallin kannalta merkityksellisiä megatrendejä, jotka käsittelevät työtä ja toimeentuloa, demokratiaa ja osallisuutta sekä kasvua ja edistystä. Nämä kaikki ovat teemoja, jotka ovat nimenomaan pohjoismaisen mallin tulevaisuuden ytimessä. Sitran tulevaisuustyön lähtökohtana on, että tulevaisuus tapahtuu nyt valintojemme myötävaikutuksella.

Elina Kiiski Kataja toimii Sitran johtavana asiantuntijana. Hänen tehtäväaluettaan ovat ennakointi ja tulevaisuustyö sekä yhteiskunnan muutostrendit.

Sitra
Itämerenkatu 11–13, 00810 Helsinki
+358 44 540 3367
elina.kiiski-kataja@sitra.fi

Viherala lisää terveyttä ja hyvinvointia

Elämme voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus, kaupungistuminen, kaupunkien toimintojen yksityistäminen, ikäjakauman vinoutuminen ja kestävä kehitys vaikuttavat myös viheralaan. Voimme katsoa asioita mahdollisuuksina tai uhkina. Koska olemme osa ekosysteemiä, emme voi toimia itsekkäästi, vaan meidän pitää ottaa huomioon ympäristö. Viheralalla on monia merkittäviä keinoja edistää elinympäristön hyvinvointia ja monipuolistumista. Esimerkiksi ilmastonmuutos merkitsee hetkellisten sateiden lisääntymistä. Rakennetussa ympäristössä voidaan luoda hulevesiratkaisuja, jotka lisäävät viihtyisyyttä ja elinolosuhteita eri kasvi- eläin-, lintu- ja hyönteislajeille.

Viherympäristöliitto ry:llä on ollut käynnissä vuodesta 2015 *Kestävä ympäristörakentaminen (KESY)* -hanke, jossa luodaan viheralan koko toimintaympäristölle kestävä toimintamalli. Se vie ison askeleen alaa kohti ympäristön huomioivia ratkaisuja – säästetään resursseja, saastutetaan vähemmän ja luodaan elinympäristöä rikastavia ratkaisuja. Kaiken keskiössä on tilaajan asenne, sillä tilaaja määrittelee tavoitteet ja tahtotilan. KESY-ratkaisut voivat toteutua vain, jos kaikki prosessissa mukana olevat tahot sitoutuvat tavoitteisiin. Näitä ovat tilaaja, suunnittelija, rakentaja, hoitaja ja tuotetoimittaja.

Viheralan suurimpia haasteita on saada poliitikot ja muut päättäjät ymmärtämään, että tiivistyvässä kaupunkirakenteessa pitää säilyä riittävästi viher- ja virkistysalueita. Tutkimusten mukaan etäisyyden kasvaessa yli 300 metriin asunnosta, viheralueen käyttö vähenee. Suomalaiset ikääntyvät vauhdilla, viheralueiden saavutettavuus on yhä tärkeämpi asia tulevaisuudessa. Riittävät kompensatiot menetettyjen viheralueiden tilalle on vähintään mitä voi jatkossa vaatia. Tiedämme, että liikunta ehkäisee sairauksia. Viheralueet lisäävät liikuntaa ja siten ne edistävät terveyttä. Tiedämme myös, että viheralueet vahvistavat henkistä terveyttä ja hyvinvointia. Viheralueilla on työpaineita vähentävä vaikutus. Ihmiselle luontoyhteys on tärkeä asia.

Suomen yksi tulevaisuuden menestystekijä on puhdas luonto. Luontomatkailu ja erilaiset luontoon liittyvät terapiapalvelut tulevat lisääntymään. Luontoympäristöön liittyvät palvelut tulevat olemaan osa terveydenhoitoa. Tämä on yksi mahdollisuus matkailukeskuksille markkinoitaessa Suomea ulkomaisille turisteille. Jos tämä onnistuu Japanissa, miksi ei Suomessa? Me voimme lisätä suomalaista omaleimaisuutta korostamalla paikallisia ratkaisuja, paikallisia ympäristöjä, paikallisia tuotteita ja materiaaleja. Paikallisuus luo erottuvaa imagoa ja identiteettiä. Tämä lisää suomalaista työtä.

Viherympäristöliiton jäsenyhdistyksissä on ammattitaitoa ja osaamista olla mukana kehittämässä omaleimaista Suomea. Matkailukeskusten yhteydessä tarvitaan kaupunkilaisille rakennettuja reittejä, laavuja, levähdysalueita ja muita palveluja. Vain hyvällä suunnittelulla, ammattitaitoisella toteutuksella ja hyvällä hoidolla saadaan vaativakin turisti tulemaan uudelleen. Luontoympäristöön liittyvät uudet terapia- ja matkailupalvelut voivat tarjota mahdollisuuksia uudenlaisen yritystoiminnan jalostamiseen.

Seppo Närhi työskentelee Viherympäristöliiton pääsihteerinä. Hänen tehtäviinsä kuuluvat viheralan ammatillinen kehittäminen ja alan tunnetuksi tekeminen, joihin liittyvät viheralan tärkein seminaari- ja näyttelytapahtuma Viherpäivät Jyväskylässä, viheralan oppaat, Viherympäristö-lehti ja some-viestintä.

Viherympäristöliitto ry
Viljatie 4 C, 00700 Helsinki
+358 400 419 085
seppo.narhi@vyl.fi

Elämysten ja perinteiden rajanylityspaikka

Tornio ei ole vain rajanylityspaikka, pikku kaupunki siellä jossain, josta ajetaan ohi. Tornio on rajattomien mahdollisuuksien rajanylityspaikka, merkittävän historian ja elämysten kaksoiskaupunki yhdessä Haaparannan kanssa. Valtakunnan raja ja vahva luontoyhteys luovat kaupungille ominaispiirteensä ja valtavasti mahdollisuuksia. Raja on, mutta ei näy. Luonto on ja näkyy kaikessa mitä on.

Torniossa on saatu päätökseen *Rajalla – På Gränsen* -hanke. Seuraava askel on *Rajakaari itä – Gräns-pågen öst* -kehittämishanke, jonka tarkoituksena on kehittää Suensaaren eteläkärkeä ja sen lähiympäristöä palvelemaan niin asukkaiden, yritysten, matkailijoiden kuin vierailijoidenkin tarpeita. Kehitysvision alueelle on nimeltään Rajanylityspaikka. Alue tulee toimimaan kansainvälisen kaupan ja liiketoiminnan keskuksena, lähtöpaikkana luontoelämyksille ja aktiivisena toiminta-alueena, joka tarjoaa perinteikkäät palvelut myös virkistymiseen ja lepoon. Se on kaupunkimainen retriitti, jonka perustajatuksena on luonnon ja rakennetun ympäristön sopusointu. Alueella ei ole erikseen rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä, vaan kokonaisuus on sopusointuinen yhdistelmä kumpaakin. Rajanylityspaikka on Tornio-Haaparannan käyntikortti maailmalle. Se luo ensivaikutelman, joka pysäyttää ja kutsuu kokemaan ja se muodostaa kuvan, joka saa palaamaan.

Tornion historiaa sävyttää voimakkaasti Tornionjokilaakso, se on ollut elämän synnyn ja vaurauden lähde. Rajanylityspaikan toiminnot esittelevät monin tavoin alueen kulttuurisia ominaispiirteitä ja Tornion monipuolista luontoprofiilia, kuten Tornionjoen merkitystä ja perinteiden kunnioittamista; kalastusta, veneilyä, saunomista, luonnon antimien käyttöä ruuanlaitossa ja asumista veden äärellä. Toiminnot kutsuvat osallistumaan paikalliseen elämänmenoon ja toimintaan tai vain olemaan joutilaana. Torniossa voi kokea jokiympäristön lisäksi myös meren. Perämeren kansallispuisto ja Haaparannan saaristot tarjoavat merellisiä elämyksiä vanhoine kalakämppeineen ja muinaisjäännöksineen.

Tornio-Haaparannassa on kaikki edellytykset matkailun kehittämiseksi tärkeäksi elinkeinoksi. Aluetta ei kuitenkaan ole kyetty jalostamaan modernin matkailijan tarpeita vastaavaksi palvelukokonaisuudeksi, eikä matkailu oheispalveluineen ole noussut vielä niin suureen suosioon kuin se voisi olla. Nyt tarvitaan siis juuri kyseistä kehittämishanketta ja sen toteuttamista. Rajanylityspaikan sijainti E4-tien varrella, vesistöjen äärellä ja aivan kahden eri maan kaupunkikeskustojen liepeillä on parhain mahdollinen. Rajanylityspaikan keskeisenä tavoitteena on asukkaiden ja yritysten toimintakehdon lisäksi pysäyttää ohi virtaava liikenne kokemaan elämyksiä paikalliseen tyyliin, luontoa korostaen ja kunnioittaen.

Henna Lauhikari puistomestarina vastaa Tornion kaupungin ylläpitämien viher- ja puistoalueiden sekä uimarantojen kehittämisestä, suunnittelusta ja kunnossapidosta. Tehtävään kuuluvat puistotoimen töiden ohjaaminen ja työnjohto.

Tornion kaupunki
Verkkotehtaankatu 8, 95420 Tornio
+358 40 621 3338
henna.lauhikari@tornio.fi

Tapahtumia ja toimintaa Oulun puistoissa

Oulun kaupunki on satsannut viime aikoina paljon puistojen toiminnallisuuteen ja puistojen hyödyntämiseen tapahtumissa. Kaupunkiin on valmistunut juuri Kuusisaaren tapahtumapuisto, joka sijaitsee Oulujoen suistossa lähellä kaupungin keskustaa. Kaupunki on rakentanut alueelle tekniset puitteet erikokoisten tapahtumien järjestämiseen. Tapahtumien koko voi vaihdella puistojumpasta isoon musiikkifestivaaliin ja kaikkea siltä väliltä. Tapahtumia varten alueelle on rakennettu neljä erikokoista esiintymisaluetta, joista suurin asfalttipintainen alue on kalustettu tapahtumien välissä mm. pump-track-radalla, koripallotelineillä ja istuimilla.

Kun puistossa ei ole tapahtumia, alue toimii kaupunkilaisten yhteisenä virkistysalueena. Saarella olevaa puistoa kiertää käytävä grillauspaikkoineen. Osa alueen rannoista on jätetty tarkoituksella lähes luonnontilaan. Saaren keskellä oleva laaja yhtenäinen nurmikkoalue kutsuu kaupunkilaisia piknikille ja auringonottoon. Puistossa sijaitsee myös kiipeilypyramidi ja kuntoilupuisto. Alueen kalastusmahdollisuuksia on parannettu rakentamalla rantaan kaksi kalastuslaituria.

Toinen mittava rakentamiskohde on keskustan tuntumaan syksyllä 2017 valmistuva Hollihaan puisto. Puistoon rakentuu monipuolista liikunnallista toimintaa kaikenikäisille käyttäjille. Alueelle valmistuvat mm. keskusleikkipuisto, skeitti-, parkour- ja kuntoilupuisto. Tavoitteena on ollut luoda viihtyisä ja yhteisöllinen "ulko-olohuone", jossa kaikenikäiset kaupunkilaiset voivat oleskella, edistää omaa terveyttä ja hyvinvointia. Puistoon liittyvä venesatama on kunnostettu samassa yhteydessä.

Tulevista puistokohteista isoimpana suunnitteilla on Mannerheimipuiston kunnostus. Tulevassa kunnostuksessa on tarkoitus herättää keskustassa sijaitseva puisto uuteen nousuun muuttamalla alue ympärivuotiseksi tapahtumapuistoksi lähinnä pienemmille tapahtumille. Suunnittelussa pääteemoina ovat myös puiston tilallinen avartaminen, valaistuksen parantaminen (elämyksellisyys, valotaide) ja puistolle tunnistettava, korkealaatuinen Oulun keskustaan sopiva ilme.

Vanhon olemassa olevien puistojen kiinnostavuutta lisätään laatimalla niihin erilaisia mobiilireittejä. Mobiililaitteiden avulla seurattavissa reiteissä kerrotaan tarkempaa tietoa esim. puistojen kasveista, historiasta ja taideteoksista. Muutamii puistoihin ja aukioille on tuotu uutena toimintona mahdollisuus kaupunkiviljelyyn.

Heikki Pulkkinen on Oulun kaupunginpuutarhuri, joka vastaa kaupungin viheralueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta.

Oulun kaupunki
Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut
PL 32, 90015 Oulun kaupunki
+358 44 703 2151
heikki.pulkkinen@ouka.fi

Landscape planning and public green spaces in Piteå

The green public spaces are important places for all inhabitants and visitors. The green spaces offer a place for relaxation. They are a good meeting point and they give room for activity. Trees and green spaces make a city attractive for both inhabitants and visitors.

In Piteå we work with different themes to give places their own characteristic and to make the city more attractive. Accessibility, room for activities, equipment and variation in the plant material are other important building stones that we work with.

Ulrika Bohman works as a city gardener in Piteå. Her life consists to a great deal of plants, gardens, and parks. Her main hobby is testing species, unknown to her, in her private garden. She likes to visit different parks and private gardens whenever she has the possibility in order to gain knowledge and to get new ideas.

Piteå community

Kyrkbrogatan 15, 941 31 Piteå, Sweden

+46 911 69 64 57

ulrika.bohman@pitea.se

Mettäterapia – Luontoon pohjautuvaa päihdekuntoutusta

Mettäterapia on SamiSoster ry:n, Enontekiön kunnan ja *PaKaste II* -hankkeen yhteistyönä kehittämää ja toteuttamaa luontoympäristössä tuotettua päihdehuollon saamelaiskulttuurisensitiivistä avopalvelua asiakkaille, joilla on alkoholiongelmia. Tavoitteena on ollut kehittää pohjoisen alueen tarpeisiin vastaavaa, korjaavaa päihdetyötä, joka vaikuttaa asiakkaan arkeen ja lisää asiakkaiden osallisuutta yhdessä tekemällä asiakkaille tutussa, omassa ympäristössä.

Mettäterapia on myös yhteisöllinen hoitomuoto. Toiminta mahdollistaa yhteisön, jossa voidaan keskustella avoimesti asioista ja rakentaa tavoitteisiin, keinoihin ja toimintatapoihin liittyviä uusia ratkaisuja keskustelujen avulla. Toimintaa kehitetään jatkuvasti yhteistyössä asiakkaiden kanssa, jotta se vastaisi tulevaisuuden muuttuviin haasteisiin.

Mettäterapian toiminta koostuu leirijaksoista luonnon läheisyydessä, ja leirijaksojen välissä on yhteydenpitoa muulla tavoin sekä tarvittaessa yksilötapaamisia. Teoreettisena tausta-ajatuksena on tavoite löytää päihdeiden käyttöä suosivien ajatus- ja toimintatapojen tilalle uudenlaisia terveitä ajattelun- ja toimintamalleja, jotka tuovat elämään uutta sisältöä. Mettäterapiassa hyödynnetään toiminnallisuutta luonnossa sekä itsenäisenä terapiamuotona mutta myös luontevana ympäristönä keskustelulle.

Luonnolla on rauhoittava vaikutus ihmisiin. Luonto tarjoaa rauhalliset ja turvalliset puitteet oman elämän tarkasteluun. Luonnossa asiantuntijuusroolit jäävät taustalle. Asiantuntijuus vaihtuu tilanteiden mukaan, ja luonto monimuotoisuudessaan tarjoaa jokaiselle mahdollisuuksia tuoda esiin omaa asiantuntijuuttaan, omia vahvuuksiaan ja erityisosaamista. Luonto tarjoaa tilaisuuksia kokea onnistumisia ja voimaantumia yhdessä muiden kanssa.

Kun ollaan leirillä luonnon läheisyydessä, ihmiset pystyvät havainnoimaan eri tavalla sitä moninaisuutta ja erityisyyttä, jota lähiympäristöstä voi löytyä. Mettäterapian kautta suhde luontoon voi syntyä ja kehittyä uudelleen, millä on suuri merkitys pohjoisen ihmisen identiteetille ja itsetunnolle.

Anne-Maria Näkkäljärvi työskentelee kehittäjä-sosiaalityöntekijänä Enontekiön kunnassa. Hän on yhteistyössä SamiSoster ry:n *Goaikkanas-päihdetyöhankkeen* ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa kehittänyt luontoon pohjautuvaa päihdehuollon kuntouttavaa pienryhmätoimintaa, ns. Mettäterapiaa.

Enontekiön kunta/SamiSoster ry
Ounastie 165, 99400 Enontekiö
+358 40 532 6594
anne.nakkalajarvi@enontekio.fi

Pekankadun pihaprojekti kuntoutumisen tukena

Luontoa elämään! -hankkeen toimijat heräsivät Kuntoutuskoti Karpalon pihan kunnostus tarpeeseen Kemijärvellä keväällä 2016. Pihan suunnittelu aloitettiin hankkeen taustatiimissä hyödyntäen Rachel ja Stephen Kaplanin teoriaa elvyttävästä ympäristöstä. Suunnittelua jatkettiin talon asukkaiden kanssa. Sekä asukailta että työntekijöiltä tuli toive oleskelupaikasta ulkona, jossa voisi juoda päiväkahvit ja paistaa makkaraa. Toinen toive oli saada pihalle kukkivia kasveja. Yhteinen näkemys oli myös se, että pihasta tulisi elvyttävä ja viihtyisä ympäristö niin asukkaille kuin työntekijöille.

Paikalliset yrittäjät lahjoittivat grillikatoksen rakentamiseen rakennusmateriaaleja, mikä mahdollisti grillikatoksen rakentamiseen ryhtymisen ilman pitkää varainhankinta-aikaa tai kunnan budjettiin vaikuttamista. Grillikatoksen rakentamisesta vastasivat päihdekuntoutujien päivätoimintakeskuksen päiväkävijät ohjaajineen ja Koillis-Lapin A-Killan aktiivit. Yksityiset ihmiset lahjoittivat pihan istutuksiin pensaita ja perennoja sekä omaa työpanostaan. Ihmisten halu olla mukana pihan rakennusprojektissa ja auttaa oli projektia kannatteleva ja eteenpäin vievä voima.

Pihaprojekti tarjosi erilaisia ja eritasoisia työtehtäviä, jolloin jokainen kuntoutuja saattoi löytää itselleen sopivaa tekemistä ja vastuutehtäviä. Jokaisen osallistujan osaamista pyrittiin hyödyntämään ja pihaprojekti muokkautui osallistuvien ihmisten mukana. Hankkeen roolina oli koordinoida toimintaa. Osallisuus ja yhdessä tekeminen olivat toimintaa ohjaavia arvoja. Osallisuuden kokemuksen kautta mahdollistui kuntoutujien pystyvyyden ja hallinnan tunteen vahvistuminen, kun yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa olevat päihde- ja mielenterveyskuntoutujat pääsivät näyttämään osaamistaan ja tekemään Kuntoutuskoti Karpalon yhteisölle viihtyisää asuinympäristöä.

Tarja Mouhi toimii hanketyöntekijänä *Luontoa elämään!* -hankkeessa.

Kemijärven kaupunki
 Pekankatu 2, 98120 Kemijärvi
 +358 40 484 3511
 tarja.mouhi@kemijarvi.fi

Seinätön työpajatoiminta luontoympäristössä

Luontoympäristössä tapahtuvan työtoiminnan kehittämiseksi lähti kehittymään ajatuksesta, jossa kuntoutumisen prosessia nopeutetaan luontolähtöisillä menetelmillä. Aloin kehittää uutta työtoiminnan mallia, jossa siirrytään perinteisestä pajatoiminnasta luonnossa tapahtuvaan toimintaan, pitkän työskentelyni sosiaalisen kuntouttamisen ja tekniikan alalla sekä luontoympäristöön liittyvien harrastusteni pohjalta. Jokainen ihminen, sellainenkin joka ei luonnossa muuten liiku, rauhoittuu luontoympäristössä. Yksi iso kuntoutuksellinen elementti on siis jo valmiina. Hankkeen koulutuksissa mukana olleena pääsin lisäksi tutustumaan erilaisiin menetelmiin, kuntoutumisen tuloksiin ja vaikuttavuuteen esimerkiksi päihdekuntoutuksessa.

Luontoa elämään! -hankkeessa Eduro-säätiö on ollut mukana kehittämässä seinättömien pajatoimintojen muotoja luontoympäristössä. Hankkeen aikana lähdimme kehittämään työn tekemisen ja luontoympäristön yhdistämistä, jossa molemmista tekijöistä olisi hyötyä kuntoutumisen näkökulmasta. Työn tulee vastata henkilöiden tarpeita ja osaamisen tasoa. Tehtävät ovat matalan kynnyksen toimintaa, jossa luontoympäristö tukee työtoiminnan vaikuttavuutta.

Seinättömien työtoimintojen tärkeimpänä vaikuttavuuteen liittyvänä tekijänä on ennen kaikkea tieto siitä, että tehdyllä työllä on merkitystä. Se on yhteisön tai alueen hyvinvointia lisäävää toimintaa. Kätensä jäljen näkee välittömästi. Monelle yhdessä tekeminen ja ryhmissä toimiminen on palkitsevaa.

Tero Vuoli työskentelee työvalmentajana Eduro-säätiössä *Luontoa elämään!* -hankkeessa. Hän kehittää seinättömiä työpajatoimintoja luontoympäristössä.

Eduro-Säätiö
Kairatie 75, 96190 Rovaniemi
+358 44 752 1694
tero.vuoli@eduro.fi

Patikointi sosiaalisen kuntoutuksen muotona

Eduro-säätiö on osatoteuttajana ESR-rahoitteisessa *Luontoa elämään!* -hankkeessa. Sen tavoitteena on luoda seinätön työpajamalli luontoympäristöön sekä yksilö- ja ryhmämuotoisia kuntoutusmalleja. Patikointi sosiaalisen kuntoutuksen muotona vastaa asiakkaiden toiveisiin ja tarpeeseen luoda luontolähtöinen ryhmäkuntoutusmalli. Hankkeen alussa mukana olivat fysioterapiaopiskelijat, jotka ohjasivat asiakkaille kymmenen kerran ”Luontofiilistä hakemassa”-kokonaisuuden. Jatkoimme tätä toimintamuotoa, mutta talven kylmien säiden vuoksi varasimme käyttööme myös puolilämpimän tulistelutilan. Kevään koittaessa asiakkaat toivoivat, että pääsisivät patikoimaan luontoon, ja siitä kaikki oikeastaan alkoi.

Patikkaretkiä suunnitellessamme otamme huomioon Green Caren peruselementit eli yhteisön, toiminnan ja luonnon sekä Green Caren perusedellytykset eli ammatillisuuden, tavoitteellisuuden ja vastuullisuuden. Yhteisön ja toiminnan merkitys näkyy esimerkiksi toimintaan osallistuvien ihmisten mahdollisuuksissa vaikuttaa mm. retkikohteiden ja valmistettavien ruokien ideointiin. Retkiä varten tarvittavat tavarat pakataan yhdessä, kannetaan tasapuolisesti ja ruuat valmistetaan yhdessä. Toimintaa toteuttavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Toimintaan osallistuvat ihmiset ovat määrittelleet tavoitteensa peruspalveluidensa yksilövalmentajien ja verkostojen kanssa ennen osallistumistaan hankkeen järjestämään toimintaan. Näitä tavoitteita tuetaan luontolähtöisellä toiminnalla. Yksilölähtöisiä elämänsuunnittelun malleja toteutettaessa osallistujien tavoitteet voivat vielä tarkentua tai muuttua. Toiminnan vastuullisuus puolestaan näkyy mm. ympäristöystävällisissä materiaalivalinnoissa ja turvallisuusnäkökulmien huomioidussa. Osallistujille tarjoutuu myös mahdollisuus oppia terveellisistä elämäntavoista käytännön kokemusten välityksellä. Yhdessä valmistettu ruoka ei ole koskaan eineksistä tehtyä (muutamaa kiintiömakkaran paistoa lukuun ottamatta!), ja periaatteenamme on, ettei kukaan jää nälkäiseksi. Fyysinen liikunta ja tekeminen raikkaassa ilmassa auttavat saamaan illalla unen päästä kiinni.

Luontoympäristö patikointireissuilla mahdollistaa sen, että toimintaan osallistuvilla ihmisillä on mahdollisuus säädellä sosiaalista kanssakäymistään luontevasti. Osallistujilla on usein pelkoja liittyen sosiaalisiin tilanteisiin ja ryhmämuotoisessa patikoinnissa heidän on helppoa valita itselleen sopiva sosiaalisen kanssakäymisen taso. Ryhmäläisillä on parhaimmillaan mahdollisuus saada upeita onnistumisen, pystyvyyden ja itsensä voittamisen kokemuksia ja tunteita. Pyrimme valitsemaan käyntikohteet huomioiden, että erilaiset luontoympäristöt miellyttävät eri ihmisiä. Pyrkimyksenä on auttaa asiakkaita kohti omia tavoitteitaan ja samalla luomaan tai elvyttämään heidän luontosuhdettaan, mistä he hyötyvät myöhemmin. Patikkakohteet ovat olleet pääasiassa Rovaniemen lähiseudulla, mutta välillä on järjestetty myös pidemmälle suuntautuvia retkiä, jolloin osallistujille on erityisesti haluttu tarjota elämyksiä ja mahdollisuuksia lumoutua luonnosta - päästä kokemaan ”irtaantuminen arjesta”, jotakin sellaista, johon heillä ei muuten kenties olisi mahdollisuutta. Uskomme tällaisten kokemusten lisäävän osallistujien uskoa parempaan ja antamaan heille toivoa ja toiveikkuutta.

Laura Niskala toimii neuropsykologisena yksilövalmentajana Eduro-säätiössä *Luontoa elämään!* -hankkeessa.

Eduro-Säätiö
Kairatie 75, 96190 Rovaniemi
+358 44 752 1694
laura.niskala@eduro.fi

Kansallispuistojen merkitys matkailutoiminnassa

Luonto nousi vuonna 2016 kaikkien maailman matkailijoiden matkapäätöksen tekemisessä toiseksi tärkeimmäksi syyksi lähteä kohteeseen. Tärkeimpänä pysyi ranta ja auringon otto, mutta kaupunki ja kulttuuri jäivät kolmanneksi luonnon taakse. Euroopassa puolet matkaa suunnittelevista käyttävät hakusanoina kansallispuistoa lomakohdetta etsiessä.

Kansallispuistojen käyntimäärät ovatkin kasvaneet Suomessa kiihtyvällä vauhdilla koko 2000-luvun. Vuonna 2016 Lapin alueella oli 1,3 miljoonaa kansallispuistokävijää. Sen vaikutus paikallistalouteen ylsi 122 000 000 euroon (yli 1 200 htv). Tästä summasta Suomen suosituin kansallispuisto Pallas-Yllästunturi muodosti noin puolet. Lisäksi luontoliikunnan ja kansallispuistokäynnin terveysvaikutukset ovat erittäin merkittäviä. Pallas-Yllästunturin kävijät liikkuvat kansallispuiston alueella yhteensä lähes 12 000 000 km, mistä on suora fyysinen terveyshyöty vielä suurempien henkisten hyötyjen lisäksi.

Lapin maakunnallinen matkailustrategia näkee luontoon pohjautuvan matkailun kasvupotentiaalin suurena. Kansallispuistot (Metsähallituksen Luontopalvelut), kunnat ja yrittäjät ovat tiivistäneet yhteistyötään. Sen myötä on syntynyt mm. yhteinen kp-tuotteistamisen toimintamalli. Kansallispuistojen näkyvyyttä on parannettu verkkoviestinnässä ja asiakkaan näkökulmaa on korostettu mm. palvelumuotoilussa. Metsähallituksen reitit, virkistyskäytön rakennukset ja rakenteet ovat parhaimmillaan alusta, joille matkailuyritykset voivat rakentaa tuotteita ja markkinoida niitä. Luontopalvelut on tullut osaksi matkailualueiden yhteistä palvelukokonaisuutta.

Pallas-Yllästunturin kansallispuistossa yhdessä matkailuyritysten kanssa kehitettyjä tuotteita on mm. Kylästä kylään -matkailu, missä Tunturi-Lapin taivalta vaelletaan päiväetapit pikkurepun kanssa oppaan vetämänä kansallispuiston reittejä pitkin ja yövytään yrittäjien mökeissä puiston reunalla. Infran kehittämisen lisäksi (polkujen kestäväointi, käymälöiden rakentaminen, taukopaikkojen kehittäminen, liikennemerkkien ja opastaulujen lisääminen ja uudistaminen) kansallispuiston virallisia oppaita koulutetaan yhteistyössä Muonion Lappian kanssa vuosittain. Kansallispuistolla on kestävän luontomat- kailun sertifikaatti ”The European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas”, ja se on menestynyt 2017 Destination Award -kisassa, jota tuomaroit maailmanlaajuinen matkailun asiantuntija- järjestö World Travel & Tourism Council.

Tulevaisuuden voimatekijä matkailussa on paitsi alue niin ennen kaikkea tekemisen ja palvelun laatu sekä monipuolisuus. Tulevaisuuden trendeihin kuuluvat mm. kesäkohtaamiset, terveysmatkailu, maastopyöräily, full service experience, alkuperäisyys, ”indiskiinalaiset”, digital detox ja tubettajat. Miten ovat suomalaisten tuotteet, palvelut, osaaminen ja laatu? Kansallispuiston ja yritysten yhteisten palvelujen tulisi kehittyä huipputasoisiksi kv-asiakkaitakin houkutteleviksi yritystuotteiksi pitäen mielessä, että ”Good enough is not enough” ja ”Customer Experience is NOT the same as Customer Service.”

Pekka Sulkava työskentelee Palla-Yllästunturin kansallispuiston puistonjohtajana Metsähallituksen Luontopalveluissa. Hänen tehtäviinsä kuuluvat luontomat- kailu, matkailu, alueiden käyttö ja alueiden käytön kestävyys, ympäristön- ja maisemanhoito sekä luonnon- suojeleminen.

Luontopalvelut, Metsähallitus

Tunturi-Lapin luontokeskus, Peuratie 15, 99400 Enontekiö
+358 400 815 660
pekka.sulkava@metsa.fi

Puistot ja puutarhat matkailukohteina

Puutarhataide on ennen 1800-lukua ollut vakiintunut taidemuoto Euroopassa. Sen keinoin luodut ympäristöt kiinnostivat myös aikansa matkailijoita siinä missä muutkin kulttuurikohteet. Sekä matkailun että puutarhataiteen luonne oli vahvan elitististä. Vain yläluokalla oli varaa matkustaa hovin vuoksi. Laajat puutarhat taas vaativat valtavia omaisuuksia, työvoimaa ja ammattiosaamista sekä rakentamiseensa että ylläpitoon, eikä niihin ollut varaa kuin silloisten yhteiskuntien valtaapitävillä. Nämä saattoivat osoittaa asemaansa myös avaamalla puutarhansa yleisölle.

Nykyään puistot ja puutarhat ovat matkailukohteina väliinputoajia. Kulttuurimatkailu saattaa yhä suunnata vanhan maailman puutarhoihin, kuten Versaillesiin. Perinteisen korkeakulttuurin rinnalle on kuitenkin tullut muita, uusia kohderyhmiä puhuttelevia vetovoimatekijöitä. Tunnetut julkiset puistot voivat toimia kaupunkimatkailun osateemana ja tärkeät geenipankit, kuten kasvitieteelliset puutarhat ja arboretumit, luontomatkailukohteina. Kirjo laajenee edelleen, mikäli puutarhamatkailuksi katsotaan myös esimerkiksi vierailut puutarhanäyttelyissä tai kasvimyymälöissä.

Puistoihin ja puutarhoihin keskittyvä matkailu on pienten ammatti- ja harrastajaryhmien toimintaa. Keski-Euroopassa näidenkin määrät ja toisaalta kohteiden määrä ja saavutettavuus voivat mahdollistaa matkailuliiketoiminnan. Versaillesin kaltaiset kohteet, joihin hakeutuu varta vasten satojatuhansia kävijöitä vuosittain, ovat silti sielläkin poikkeus. Yleisintä lienee edelleen tutustuminen tiettyyn puistoon tai puutarhaan jonkin muun kohteen tai toiminnan yhteydessä. Suomessa puutarhamatkailu on varsin pienimittaista. Tunnetuimman Naantalın Kultarannan kävijämäärät liikkuvat kymmenissä tuhansissa, muissa puisto- tai puutarhakohteissa ne ovat vielä paljon tätä pienempiä. Matkailusesonkimme lyhyys koskettaa myös ja erityisesti puistoja ja puutarhoja. Suomalaiset puutarhat myös poikkeavat keskieuropalaisista monella tapaa: ne ovat yleisesti ottaen näitä nuorempia, pienempiä ja vaatimattomampia ilmaston, maantieteellisen sijainnin, historian ja kulttuurin vuoksi.

Keski-Euroopan hienot puutarhat ovat aikanaan perustuneet jyrkkään yhteiskunnalliseen epätasaarvoon, joka mahdollisti vallan ja omaisuuksien keskittymisen lisäksi niiden sijoittamisen symboliseen kulutukseen. Suomen syrjäisyys ja niukat resurssit estivät vastaavan kehityksen, mikä näkyy puutarhamatkailun pienimuotoisuutena ja yksipuolisuuutena. Vertailukohtia löytyy aivan läheltä, kuten Viron ja Pietarin ympäristön maaorjien rakentamat kartano- ja palatsipuutarhat sekä ruotusotaväen voimin aikaansaadut Tukholman kuninkaalliset puistot – monet näistä nykyisin suosittuja matkailukohteita.

Lopulta puistoja ja puutarhoja rasittaa Suomessa niiden heikko tai ambivalentti kulttuurinen asema. Siinä missä puutarhat ovat Keski-Euroopassa legitiimejä kulttuurikohteita, meillä ne joko katsotaan arkkitehtuurin tai kaupunkirakentamisen epäitsenäisiksi jatkeiksi tai mielletään luonnoksi. Kotimaisen matkailun kentässä ne sijoittuvat silloin sekä perinteisesti ymmärretyn kulttuurimatkailun että luontomatkailun marginaaliin. On kiinnostavaa nähdä, miten esimerkiksi hyvinvointimatkailu tulee muuttamaan tätä asetelmaa ja miten eri matkailulajit voisivat yhdistyä puutarhamatkailussa.

Maunu Häyrynen on Turun yliopiston maisematutkimuksen professori.

Turun yliopisto
PL 124, 28101 Pori
+358 2 333 8128
mauhay@utu.fi

Ylisukupolvisuus ja luonnon äänimaisemat

Motto: ”Jospa itse osaisin lapsen lailla oppia kuulemaan luonnosta sen pienimmänkin äänen.”

P. Tirola SKS 222

Kulttuurimaantieteilijät ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että eri sukupolvien paikan kokemisen tapoja on tutkittu liian vähän. Eletyn ympäristösuhteen tutkimuksessa on mielestäni tärkeää ja kiinnostavaa analysoida myös eri sukupolvien suhdetta aistiympäristöihin. Olen parhaillaan käynnistämässä laajaa viisivuotista hanketta, jossa tuotetaan kipeästi kaivattua uutta tietoa ja ymmärrystä aistiympäristöjen muutoksesta Euroopassa. Tieteidenvälisessä hankkeessa keskitytään tutkimaan ylisukupolvisia ympäristösuhteita esimerkiksi aistielämäkertojen avulla.

Levi Goes Green -esitelmässäni keskityn aiemmissa hankkeissa 2003–2016 tallennettuihin suomalaisiin luonnon äänimaisemien kuvauksiin, joissa on läsnä useita sukupolvia ja joissa sukupolvien välistä ympäristösuhdetta kuulostellaan tavoin jos toisinkin. Sosiaalista muistia tutkinut Paul Connerton on kirjailija Marcel Proustia esimerkkinään käyttäen väittänyt, että eri sukupolvilla on eri muistot, jotka ovat usein viestintätilanteissa läsnä lausumattomina taustakertomuksina. Vaikka sukupolvet olisivatkin fyysisesti läsnä samassa paikassa, heidän muistonsa saattavat olla mentaalisesti ja tunnetasolla aivan eri maailmoista.

Kysyn esitelmässäni, asuttavatko luonnon äänimaisemia kuuntelevat eri sukupolvet todellakin eri ”planeettoja” vai ovatko muistellut ja nykyiset aistiympäristöt ja niiden kokeminen yhteydessä toisiinsa. Jos tällaisia yhteyksiä on olemassa, kuinka niitä luodaan ja ylisukupolvisia ympäristösuhteita rakennetaan. Tarkennan analyysini muun muassa pohjois pohjanmaalaisen Pirkko Tirolan Muuttuvat suomalaiset äänimaisemat -keruukilpailuun lähettämään tekstiin ”Äänien rikkaus tuo onnellisia hetkiä”, joka on kuin mindfulness-aidon oppikirjasta. Lapsi on läsnä luonnossa, ajassa, paikassa kaikkine aisteineen, eikä hänellä ole kiirettä minnekään. Mummi on tytön metsään vinyt, mummille reitti on tuttu ja hän pystyy vastaamaan tyttönsä lukemattomiin kysymyksiin. Lapselle jää tilanteesta sekä aistikokemuksia että tietoja, joita hän kyselyikäisenä ahmii läsnä olevalta aikuiselta loputtomiin. Summaus ja tarinan opetus on siinä, että samalla kun mummi pystyy vastaamaan lapsen kysymyksiin, myös lapsi muistuttaa hetkessä, paikassa ja tilassa olemisen taidon tärkeydestä.

Helmi Järviluoma on Itä-Suomen yliopiston kulttuurintutkimuksen professori. Hän toimii vastuullisena tutkijana ERC-2015-AdG 694893 SENSOTRA -hankkeessa ja tutkii suomalaisia ja eurooppalaisia ääni- ja aistimaisemia. Myös musiikintutkimus kuuluu hänen tehtäviinsä.

Itä-Suomen yliopisto
UEF Joensuun kampus, PL 111, 80101 Joensuu
+358 50 442 2520
helmi.jarviluoma@uef.fi

Valaistus maiseman ja matkailukohteen vetovoimatekijänä

Elämysteollisuuden myötä pimeän ajan mahdollisuudet on tunnustettu matkailua edistävänä ja kokemuksellisuutta täydentävänä tekijänä, erityisesti Pohjoismaissa. Etenkin Lappi on matkailukohde, jossa vetovoimaisuus perustuu pitkälti maisemiin ja luontoon sekä näiden vetovoimatekijöiden hyödyntämiseen matkailurakentamisessa sekä tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä. Kaamosajan ja revontulien oheen on keinovalon avulla luotu paikkoja ja kohteita, joiden tarinat ja houkuttelevuus tuodaan valaistuksella esiin.

2000-luvulle tultaessa julkisen tilan valaistus muuttui visuaalisemmaksi ja pimeä koettiin mahdollisuutena ja elämyskulttuurisena työvälteenä. Valaistusteknisten innovaatioiden sekä multimedian avulla pimeän ajan ympäristöjä on muokattu uuteen ilmeeseen muodostaen identiteettiä ja ominaispiirteitä korostavaa tilaa. Tällöin houkuttelevuus ja viihtyminen sekä kokemusten ja elämysten synnyttäminen ovat valaistuksen tavoitteena sen toiminnallisuuden ohella. Arkkitehtuurivalaistus sekä valotaide vastaavat esteettisiin tarpeisiin tuottamalla pimeän ajan ympäristöön visuaalista, katsottavaksi ja koettavaksi tarkoitettua ympäristöä, joka samalla luo myös sille ominaista tunnelmaa, paikan henkeä ja imagoa.

Viime aikoina ovat yleistyneet lukuisat valaistustapahtumat sekä Suomessa että maailmalla. Valaistus on taiteen laji, joka puhuttelee kaiken ikäisiä ja eri kulttuurista lähteviä ihmisiä. Valotaiteilijoiden ja -suunnittelijoiden installaatiot ovat liikuttaneet aktiivisesti kävijöitä ja tapahtumat ovat vuosi vuodelta laajentuneet kaupunkilaisten ja matkailijoiden nähtävyydeksi. Valaistus onkin oleellinen osa matkailukohteen käyttäjä- ja asiakaskokemusta ja siksi tärkeä vetovoimatekijä.

Reija Pasanen on teollinen muotoilija, jonka erityisosaamisen alueita ovat kalusteiden ja rakenteiden muotoilu sekä valaistuksen suunnittelu. Hänellä on yli kymmenen vuoden kokemus kaupunkivalaistuksen kehittämisestä sekä muotoiluprojekteista Suomessa ja ulkomailla.

Ramboll Finland
Pyhtääntie 7, 00600 Helsinki
+358 40 127 1265
reija.pasanen@ramboll.fi

Viherkatot osana kestäviä yhdyskuntia

Viherkatot ja -seinät ovat viime vuosina nousseet esiin keinona vastata mm. kaupungistumisen ja ilmastonmuutoksen seurauksiin. Nämä uudenlaiset viherrakenteet voivat hyvin suunniteltuina tukea kaupunkien mukautumiskykyä niin äärevien sääilmiöiden kuin väestörakenteen muutoksen näkökulmista. Kaupungeissa tarvitaan monipuolisia viherratkaisuja pienistä hengähdyskeitaista laajempiin luontoalueisiin. Rakennuksiin integroitu kasvillisuus ei voi korvata maanvaraisia viheralueita, mutta toimii hyvänä lisäratkaisuna tuoda luontoa ja sen tarjoamia erilaisia hyötyjä kaupunkialueille.

Viherkattojen merkitystä osana kestäviä yhdyskuntia voidaan tarkastella mm. teknisestä, ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta sekä eri mittakaava- ja suunnittelutasoilla. Viherkattojen on todettu mm. auttavan hulevesien hallinnassa, viilentävän kaupunkia helteillä, vähentävän melua, tuottavan virkistystä, edistävän kaupunkiluonnon monimuotoisuutta ja suojata alla olevia kattorakenteita pidentäen siten katon ikää. Näin viherkatot ovat monitoiminnallisia ratkaisuja, joka tuottavat yhtä aikaa erilaisia hyötyjä. Onnistuminen vaatii monipuolista tietopohjaa erityyppisten viherkattoratkaisujen merkityksestä, suorituskyvystä, ympäristövastuullisuudesta ja toteuttamismahdollisuuksista. Standardiratkaisua ei ole, vaan tarvitaan monipuolinen valikoima vaihtoehtoja. Rakentamis- ja kaavoitushankkeissa voidaan painottaa erilaisia hyötyjä eri kohteissa. Toimiva kokonaisuus huomioi paikalliset olosuhteet ja käyttäjien tarpeet.

Viherkattojen avulla vihreyttä voidaan tuoda alueille, joilla muunlaisen viherrakenteen toteuttaminen on haasteellista tai taata elvyttävän vihreän saavutettavuus esimerkiksi rajatusti liikkuville henkilöille. Viherkatot voivat tarjota monipuolisia virkistyskokemuksia lähietäisyydellä: palauttavan lepo hetken keskellä työpäivää, yhteisöllistä kaupunkiviljelyä kerrostaloasukkaille, iäkkäille tai muistisairaille moniaistisia kokemuksia, mahdollisuutta seurata vuodenaikojen vaihtelua ja luonnon tapahtumia. Esimerkiksi koulu- tai päiväkotirakennuksen yhteydessä toteutettavaan viherkattohankkeeseen voidaan liittää ympäristökasvatuksellisia tavoitteita, jotka taas on luontevaa nivoa luonnon monimuotoisuutta tukeviin ratkaisuihin.

Käyttäjälähtöisyys kuuluu moderniin suunnittelukulttuuriin. Yhteissuunnittelu on tunnistettu osaksi muutosta kohti kestävämpiä yhdyskuntia. Viherkattojen liittäminen osaksi kaupunki- ja rakennussuunnittelua edellyttää sektori- ja ammattikuntarajat ylittävää suunnittelua ja yhteistyötä sekä tilojen käyttäjien osallistumista. Esimerkiksi ympäristökasvatuksellinen toteutus vaatii rakentamisen, viheralan ja opetuksen välistä vuoropuhelua ja oppilaiden osallistumista, palvelutalon aistipuutarha taas hoitoalan ammattilaisten ja iäkkäiden aktiivista roolia. Viherkatot haastavat myös rakennusalan vakiintuneet periaatteet, roolit ja käytännöt. Viherkatoille asetetaan erilaisia tavoitteita, joiden saavuttaminen vaatii vihersuunnittelun kytkemistä rakentamisprosessiin heti hankkeen alussa, jolloin viherkaton kasvillisuuden edellytykset, esim. rakenteiden riittävä kantavuus, kasvillisuuden muuntuminen ja viherkaton hoito, voidaan huomioida rakennesuunnittelussa.

Viherkattoinvestoinnin hyödyt saattavat realisoitua vasta pitkällä aikavälillä. Lisäksi hyödyt ovat usein julkisia, kun kustannukset jäävät rakentajalle. Viherkattoja olisikin tarkasteltava koko kaupunkisuunnittelun ja kestävyysmuutoksen tavoitteiden ja välineiden näkökulmasta: minkälainen rooli esimerkiksi kaupunkistrategioilla, kaavamerkinnoilla, kannustimilla ja ohjauksella on viherkattojen edistämässä osana kestävää kehitystä. Huomioita tulisi kiinnittää muiden muassa ympäristövastuullisiin materiaali- ja kasvivalintoihin, ravinnevalumien ehkäisemiseen ja ympäristöoikeudenmukaisuuteen. Henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä viheralueita ja -näkyymiä on tarjottava tasapuolisesti kaikille kaupunkilaisille.

Marja Mesimäki työskentelee tutkijana Helsingin yliopistossa ja *Viides ulottuvuus – viherkatot ja -seinät osaksi kaupunkia* -tutkimusohjelmassa, jossa tuotetaan tietoa viherkattojen toimivuudesta suomalaisissa oloissa. Ohjelman tavoitteena on edistää ympäristövastuullisia, kestävä kehityksen ratkaisuja. Omia tutkimusaiheita ovat mm. uudenlainen vihreä infrastruktuuri rakennusprosessien, kaupunkilaisten näkemysten ja kokemusten ja yhteissuunnittelun näkökulmista sekä käyttäjälähtöisten ja osallistavien menetelmien kehittäminen.

Helsingin yliopisto
Jokiniementie 20 B, 00650 Helsinki
+358 45 639 7580
marja.mesimaki@helsinki.fi
www.luomus.fi/viherkatot

Nature and animals as resources in rehabilitation for women

I will present the theoretical basics of the nature and animal rehabilitation that takes place at Grön Hälsa & Rehab in Kärramosse Gård in Varberg, Sweden. The activity is aimed at women with different types of mental illness, stress, anxiety and depression. The farm is set in beautiful nature with varied forests and lakes. There are different animal species (horses, donkey, sheep, goats, dogs, cats, hens, geese and birds), which are important in the rehabilitation. In addition, there is a garden with opportunities for quiet moments and individual conversations, as well as a kitchen garden with herbs, vegetables, berries and fruit trees.

Garden activities are good as they invite to mobility, stimulate minds, inspire creativity and create feelings of meaningfulness. Growing and processing vegetables, fruits and berries are important parts of our work as we always cook and eat together with the participants. Making handicrafts with natural materials is also a pleasurable activity that contributes to concentration, relaxation and creativity.

The fact that animals are sensitive is good for humans. Working with the animals means that you have to be here and now with them (a mental presence). The animals are also trustworthy and they invite you to get close and touch, and appreciate being touched, which may encourage people who have had negative experiences of closeness and touching. The presence of animals contributes to togetherness, peace, tranquility, trust and security. Following the quiet walk of the animals while riding a horse or a horse-driven carriage also give people peace of mind. It contributes to stress reduction both through the horse's movements and nature experience. Riding also gives some excitement.

Our work is based on a salutogenic perspective where we actively promote health by asking what is fun, interesting and meaningful in the lives of the women and planning the rehabilitation accordingly. Nature, animals and gardens also offer many opportunities to sneak in naturally improved mobility, coordination and fitness.

We use the theory of Sense of coherence, SOC, in different ways. In part, the whole work is based on following the cycle of nature and animals, which provides a context, but we also choose our activities based on meaningfulness, manageability and comprehensibility. In the long run, our participants will see their life situations as more meaningful, manageable and comprehensible, which is a goal of our work. We also use SOC-scale as evaluation tool.

Our work also rests on a value base where the good encounter and conversation are of paramount importance. The good encounter is based on care and respect while supporting and encouraging independence. Our conversations are simple, compassionate and continuous, which contributes to security and good relationships. Care and respect also include animal participation in our work.

Gill Croona is a leg nurse, and has PhD in education and ethics. She is also a certified horsetherapist, who has been educated in horticultural therapy and horse-assisted therapy. She lives and works on Kärramosse farm in Varberg in western Sweden in her company Green Health & Rehab. Kärramosse scenic farm has gardens for various therapeutic activities, as well as animals of several kinds. Her role in the business is to use the animals as resources in rehabilitation for women.

Green Health & Rehab

Dagsås Kärramosse 2, 430 16 Rolfstorp, Sweden
+46 709 31 26 94
gillcroona@gmail.com

Nature and horses as resources for health and wellbeing

Humans and horses share some of the basic needs for health and wellbeing. Through evolution, the domestication process has shaped the relations between all domesticated animals and humans. The animals as well as the humans are naturally influenced by nature and interpret signs and signals of nature with little effort. Many structures of the brains are identical or similar.

Horses are group-living prey animals and need skills of social communication in order to survive. Horses, as domesticated animals, have developed an ability to communicate with humans through their evolution. Wild animals do not share this ability. By visual, vocal, tactile and olfactory cues horses communicate in the group. The underlying mechanisms for social communication are shared in all group-living animals including humans. In communication on the ground, humans and horses use these natural signals. Sitting on a horse, though, demand different abilities from the horse. As horses are prey animals, they need to suppress natural fear reactions in order to communicate with the human on the horses' back. In leisure and therapy activities it is vital that horses are properly prepared for the tasks demanded of them for safety reasons and from the perspective of animal welfare.

Modern life and lifestyle challenges our human bodily functions, health and wellbeing. Horses offer humans many ways to reconnect with basic needs, increased attention to signs and to signals of calmness or danger. They provide experiences of the human body being in a movement dialogue with another living creature in a very specific way. Balance and trust are challenged in the riding experience. Horses provide possibilities to care for the animals' needs, to touch and to relate to them. A horse carries a human, accepts her the way she presents herself and reacts directly, on the spot. The life around horses offers a diversity of tasks to be carried out and the physical activity level can be adjusted to the individuals' ability and needs.

At Gothenburg Riding Club for the Disabled humans are invited to enjoy life in the presence of horses in a natural setting where the restorative effects of nature are taken into consideration. The rural landscape in a valley is surrounded by hills and forests. Archeological findings are common in this Natura 2000 -reserve. The soundscape is characterized by sounds of nature and humans, but occasionally interrupted by technological sounds of traffic and motors. The "smellscape" is dominated by the smell of horses, dung, tack-materials and other natural odors varying between the seasons. Indoors, coffee and fresh bakery may tease a nose. The riding club is an example of how nature and horses may offer a diversity of fulfilling human needs for recreation and restoration.

Margareta Håkanson is a physiotherapist, specialized in mental health. In the early 90's she started to include horses in body awareness treatment of patients suffering from eating disorders and anxiety leading to scientific articles and research studies. Her licentiate thesis dealt with Equine Assisted Therapy in physiotherapy. At the University of Agricultural Sciences in Skara she works as a leader of the project, which explored health promoting effects on humans from animals in therapy and in society. She was involved in the startup of a nature-based rehabilitation, Gröna Rehab, in the western region of Sweden. She has been involved in research on human horse communication at Chalmers technological university in Gothenburg. She gives lectures on human horse interaction and is a vice president in the Swedish organization for Equine Assisted Interventions, OHI. She returned to clinical work as a physiotherapist with patients suffering from trauma and stress related ill health at Gothenburg riding Club for the Disabled, where she cooperates with the riding instructors. She owns a horse working at the riding club and a dog.

Pontus Wiknersgatan 9, 412 57 Göteborg, Sweden
margareta.hakanson@comhem.se

Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli

Osallisuus on osallistumista, vaikuttamista, oman panoksen antamista ja itsensä toteuttamista yhdenvertaisesti toisten kanssa. Osallisuuden vahvistaminen lisää ihmisten mahdollisuutta liittyä yhteiskuntaan ja yhteisöön, kokea osallisuutta ja yhteisyyttä sekä tuntea olevansa merkityksellinen toisten joukossa. Osallisuus on tunnetta siitä, että on arvostettu, tulee kuulluksi omana itsenään ja voi vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteisiin asioihin. Osallisuutta voi kokea myös suhteessa luontoon.

Olemme muotoilleet *Luontoa elämään!* -hankkeessa osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan mallin. Se soveltuu palveluun, jonka tavoitteena on tukea luontotoiminnan avulla asiakkaana olevaa ihmistä liittymään yhteisöön ja yhteiskuntaan tai saavuttamaan elämäntilanteelleen ja muutostoiveilleen asettamansa tavoitteet. Luontoon tukeutuvassa, osallisuutta vahvistavassa palvelussa yksilöllinen ja toiminnallinen tuki yhdistyvät. Yksilöllisen tuen keskeiset muodot ovat psykososiaalinen tuki oman elämän jäsentämiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun sekä tuki osallistumiselle ja toimijuudelle kuntoutusprosessissa. Toiminnallisen tuen tavoite on asiakkaan sosiaaliseen elämäntilanteeseen vaikuttaminen avaamalla hänelle luontotoiminnan kautta uusia mahdollisuuksia liittyä yhteisöön. Tavoitteena on myös auttaa osallistujaa vahvistamaan omia voimavarojaan ja arjen ympäristöissä tarvitsemaansa toimintakykyä luontotoiminnan avulla.

Osallisuutta vahvistavan luontotoiminnan suunnittelu, toteutus ja seuranta on prosessi, jossa osallistuja yksilönä on keskiössä. Kuntoutusprosessin vaiheet ovat tapahtumia hänen elämässään ja hän itse on päätoimija. Luontotoiminta on yhteistoimintaa ja kumppanuutta osallistujan ja ohjaajan sekä mahdollisesti paikallisen luontotoimintaa tarjoavan toimijan ja muun palveluverkoston kanssa. Osallisuutta vahvistavina ja kuntoutumista tukevinä tekijöinä luontotoiminnassa ovat osallistujan oman valmiuden ja toiminnan lisäksi edellä mainittu työntekijän tarjoama yksilöllinen tuki sekä Green Care -elementit luonto, toiminta ja yhteisö.

Mallissa sovellamme yksilökeskeisen elämänsuunnittelun (YKS) ajattelu- ja toimintatapaa. Ihmisellä on oikeus itsemääräämiseen, valinnanvapauteen ja kontrolliin omasta elämästä myös kuntoutuksen yhteydessä. Hänellä on oikeus osallisuuteen yhteiskunnassa ja yhteisöissä. Malli nostaa tärkeäksi myös oikeuden luontosuhteeseen ja osallisuuden kokemiseen siinä. Työntekijän työote mahdollistaa ihmisen osallisuuden itselle tärkeisiin asioihin ja tukee mielekkään elämän toteutumista.

Työntekijä on osallistujan kumppanina kuntoutuspolulla ja pyrkii luomaan tasa-arvoisen, voimaantumista tukevan yhdessä tekemisen ilmapiirin luontotoiminnan suunnittelussa, varsinaisessa käytännön toiminnassa ja seurannassa. Toiminnassa voi hyödyntää yksilökeskeisten luontotoiminnan suunnittelun (YLS) työvälineitä, joiden tavoitteena on vahvistaa osallistujakeskeisyyttä. Visuaalisina sovelluksina niitä on kaksi ryhmää: Mahdollisuuksia elämän jäsentämiseen ja itsestä kertomiseen luontosuhteen avulla sekä Yhteistoiminnallista suunnittelua ja seurantaa.

Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan mallia on kehitetty työskentelyyn ihmisten kanssa, jotka osallistuvat kuntoutukseen tai muuhun toimintaan mielenterveyden, päihteiden ongelmakäytön tai muiden arjen hallintaan ja työelämään kiinnittymiseen vaikuttavien haasteiden takia. Uskon, että mallia voi soveltaa myös vanhustyössä, vammaispalveluissa, nuorisotyössä ja maahanmuuttajatyössä.

Taimi Tolvanen toimii lehtorina (evp) Lapin ammattikorkeakoulussa ja asiantuntijana *Luontoa elämään!* -hankkeessa.

Lapin ammattikorkeakoulun *Luontoa elämään! Toimintakykyä ja osallisuutta luontolähtöisillä menetelmillä ja palveluilla* (2015–2017) on Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen kautta rahoitettu ESR-hanke. Hankkeen osatoteuttajia ovat Eduro-säätiö, Kemijärven kaupungin perhe- ja mielenterveysklinikka sekä Sallan kunnan nuorisotoimi.

Lapin ammattikorkeakoulu Oy
Hanhpolku 10, 96910 Rovaniemi
+358 40 5569 711
taimi.tolvanen@pp.inet.fi

Elämiskohteen kehitysprojekti

Lappi toimii Suomen matkailun veturina. Etenkin aasialaisten matkustajien ryntäys revontulten maahan luo uusia mahdollisuuksia ja haasteita matkailuyrittämiselle. Turistit etsivät puhdasta luontoa, turvallisuuden tunnetta ja monipuolisia viihteellisiä elämyksiä arktisen luonnon helmasta. Päivikin kotikylä Könkään kupeeseen on jo vuodesta 1992 rakennettu hirsi hirreltä tonttujen, maahisten ja menninkäisten asuttamaa elämiskylää. Ajatus lähti kasvamaan vuonna 1994 valmistuneesta Taivaanvalkeat-hotellista, jonka teemaksi valittiin ”Majoitusta ja makuja mummolan malliin”. Rustiikki hotelli sijaitsee aivan Tonttulan keskellä. Se tarjoaa intiimin ja viihtyisän miljööön kiireistä kaupunkielämää pakenevalle.

Kohteessa yhdistyy kaksi vahvaa matkailutrendiä: luonto- ja kulttuurimatkailu. Tonttulassa voi astua keskelle Lapin elävää satua. Vuonna 1999 valmistunut Tonttulan talo tarjoaa matkailijalle ripauksen Suomen kansanperinnettä ja joulun taikaa. Päivikin rakkaus Suomen kansanperinteisiin ja uskomuksiin onkin Tonttulan tarinan takana. Ounasjoen rantaan on vähitellen kasvanut täyden palvelun matkailukohde hotelleineen, ravintoloineen, kahviloineen ja aktiviteetteineen.

Neljä vuodenaikaa rytmittävät Tonttulan elämää. Talvella ajetaan moottorikelkalla ja lasketaan pulkalla. Tonttulan piilossa leivotaan pipareita, vierailaan viisaan tietäjän talossa ja askarrellaan jouluisia koristeita. Joulupukki odottaa lapsia joululahjatoiveineen revontulten leiskuessa taivaalla. Keväällä luonto herää ja kutsuu kuntoilijaa. Rantasauna lämpiää ja saunaemäntä vihtoo tunturilta palanneet vaeltajat. Saunajoogassa venytään vetreäksi. Kesäisin alueen valtaavat yrtit ja yöttömässä yössä hiljaa huojuvat koivut. Virtaavan veden äärellä on helppo heittää stressi ongella jokeen. Syksyllä Lapin luonnon väriloisto hemmottelee matkailijaa ja marjat ja sienet odottavat metsässä poimijaa. Luonnon päättymätön kiertokulku luo puitteet monipuoliselle elämys- ja aktiviteettitarjonnalle.

Tonttulan hengetär on Keltanuttuinen tonttu. Se seikkailee hämyisän metsän siimeksessä ja huolehtii muista Tonttulan asukkaista, joihin kuuluvat myös mm. porot, hevoset ja huskyt. Keltanuttuisen tontun tarina elää myös satukirjan sivuilla, jota lukiessa voi tehdä milloin vain mielikuvitusmatkan takaisin Tonttulan mukaviin hetkiin.

Päivikin kertomus Tonttulan elämiskylän ja sen oheistarjonnan synnystä ja rakentamisen eri vaiheista tempaisee mukaansa. Se valottaa elämiskohteen liiketoiminnan haasteita kokemuspohjaisten tarinoiden myötä. Ajatuksen siirtyminen piirustuspyödyltä kaupalliseksi toiminnaksi on vaatinut monta eri työvaihetta. Tonttulaa on kehitetty rakennus rakennukselta yhdessä hyvien kumppaneiden ja yhteistyötahojen kanssa. Alueen oppilaitosten kanssa työskentely on synnyttänyt uusia yhteisöllisesti tuotettuja palveluideoita. Kattavat markkinatutkimukset ovat olleet pohjana tuotesuunnittelussa, ja jokainen uusi sesonki muovaa liiketoimintaa uusien kohde-ryhmien ja matkailutrendien mukaiseksi.

Tonttula on syntynyt mm. Tekesin ja Elyn yhteistyöprojektien avustuksella. Vuonna 2013 toteutettiin Tekesprojektina eurooppalaiset asiakastutkimukset. Samana vuonna Luonnonvarakeskuksen kanssa käynnistynyt yhteistyöhanke *Voimametsistä viherkattoihin* on tuonut alueelle laajan rohdos- ja luontaistuotekasvien lajikkeiston. Vuoden 2015 Elyn investointiavustuspäätöksellä rakennettiin piilo ja elämysreitit. Elämispuiston syntytarina on ollut monen projektin summa ja kehitystyö jatkuu edelleen. Puistosta on nyt jo muovautunut matkailukohde, jossa parhaimmillaan nykyään vierailee lähes 600 turistia päivässä.

Päivikki Palosaari on Hullu Poro Oy:n toimitusjohtaja. Yritysneuvoksella on ollut merkittävä rooli Levin alueen ja Lapin matkailun kehittämisessä. Hänen yrityksensä hotelleineen, ravintoloineen ja hyvinvointipalveluineen on niin suomalaisten kuin kansainvälisten matkailijoiden suosikkikohde etenkin lumisena aikana. Hullu Poro työllistää ympäri vuoden 70 henkilöä ja talvisesonkina jopa 200 työntekijää. Yrityksen liikevaihto 2015–2016 oli 13.922.000 € ja liiketoiminnan tulos 108.000 €.

Hullu Poro Oy
Rakkavaarantie 5, 99130 Sirkka
+358 400 695 166
paivikki.palosaari@hulluporo.fi

Aito suomalainen saunaelämys yhdistää luonnon, hiljaisuuden ja rentoutumisen

Sauna from Finland on määritellyt useiden tutkimusten pohjalta saunaelämyksen ydinarvot, joita ovat: 1) aitous, 2) moniaistisuus, 3) läsnäolo, 4) rentoutuminen, 5) puhtaus sekä 6) hyvinvointi ennen saunaa, saunassa ja saunan jälkeen.

Saunatila kiukaineen tarjoaa fyysisen mahdollisuuden saunomiselle, mutta varsinaisen saunomistilanteen luovat tuoksut, visuaalisuus, lämmön ja puhtauden tunne iholla sekä saunojan mentaalinen läsnäolo. Sauna from Finlandin teettämien tutkimusten tulokset osoittavat, että saunojat arvostavat eniten puhtautta, terveyttä ja rentoutumista. Saunomiskokonaisuus jakautuu kolmeen tapahtumaan: ennen saunomista, saunomisen aikana ja saunomisen jälkeen. Saunakokemus huipentuu saunomiseen, mutta sitä edeltävät valmistelun ja odotuksen hetket ovat yhtä lailla osa kokonaisuutta samoin kuin löylyttelyä seuraavat vilvoittelu ja kotiin paluu.

Kokonaisvaltaiseen saunaelämykseen kuuluu äänimaisema, näkymä saunan ikkunoista ja vilvoittelulatasta, valaistus, iholla tuntuvat materiaalien pinnat ja lämpötila. Myös se miltä pyyhkeet ja muut tekstiilit sekä pesuaineet tuntuvat iholla on osa saunahetkeä.

Sauna from Finland ry myöntää Authentic Finnish Sauna Experience -laatumerkkiä, joka myönnetään laatukäsikirjan kriteerit läpäisseille saunapalveluille. Merkki viestii asiakkaille, sidosryhmille ja henkilöstölle, että sauna ja saunapalvelu ovat laatutasoltaan maailman huippuluokkaa. Tiesitkö, että 75 % Suomeen matkailevista turisteista haluaa kokea aidon suomalaisen saunaelämyksen matkallaan?

Carita Harju työskentelee toiminnanjohtajana Sauna from Finland ry:ssä.

Sauna from Finland ry
Roopensuontie 30, 40530 Jyväskylä
+358 40 566 2481
carita@saunafromfinland.fi

Viherrakentamista ja maisemanhoitoa matkailutoimintaa varten

Voimametsäverkosto

Lapin matkailutuote perustuu pitkälti luontoelämyksiin ja keskustelu luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksista on vilkastunut myös matkailusektorilla. Keskustelun ajureita ovat hyvinvoinnin ja terveyden korostuminen elämäntapavalinnoissa, väestön ikääntyminen ja kaupungistumisen kiihtyminen. Hyvinvointimatkailusta onkin tullut yksi matkailun uusista trendeistä. Samaan aikaan matkailukeskukset hakevat uusia tuotteita ja palveluita lumettoman ajan hiljaisille kausille.

Voimametsistä viherkattoihin -hankkeessa tunnistettiin hyvinvointi- ja kesämatkailuun sopivia alueita Levin matkailukeskuksesta. Näillä ”voimametsillä” on aineettomia tai aineellisia hyvinvointivaikutuksia. Voimametsien verkostoon kuuluu erilaisia ympäristöjä, joiden ekosysteemit tukevat ihmisten hyvinvointia. Alueen niityt ja metsät tuottavat monenlaisia terveyttä ylläpitäviä ja edistäviä villiyrttejä ja marjoja matkailijan lautaselle ja rentouttaviin luontaishoitoihin. Lisäksi matkailijat kokevat ne kunniksi tai muulla tavalla vetovoimaisiksi paikoiksi. Voimametsien verkosto toimii kulmakivenä hyvinvointi- ja kesämatkailun palveluympäristöjen kehittämisessä.

Voimametsien tunnistamisessa on hyödynnetty paikkatietotekniikkaa, jonka avulla on yhdistetty tietoa mm. biodiversitettialueista, hyvistä sienten, marjojen ja villiyrttien kasvupaikoista sekä matkailijoiden mielipaikoista. Tietoa Levi matkailijoiden mielipaikoista kerättiin internetpohjaisella karttakyselyllä eli pehmoGIS-menetelmällä. Lisäksi haastateltiin paikallisia asukkaita, joilla on paljon tietoa alueesta ja sen mahdollisuuksista. Luontotietoa koottiin aiemmista kartoituksista. Osassa näistä hotspoteista on jo käynnistetty erilaisia kokeiluja. Niiden avulla demostroidaan, miten maanomistajat voivat maisemanhoidon ja viherrakentamisen keinoin lisätä ekosysteemien terveyttä ja tuottokykyä ja siten luonnon hyvää tekevää voimaa. Alueen yrittäjät ovat jo alkaneet kehittää uusia palvelutuotteita yritystyöpajoissa muutamaa Levin voimametsäverkoston kahdestakymmenestä hotspotista.

Marja Uusitalo toimii tutkijana Luonnonvarakeskuksen Rovaniemen toimipaikalla erityisalanaan maisema- ja viherympäristötutkimus. Hän koordinoi *Voimametsistä viherkattoihin* -hanketta ja toimii asiantuntijana voimametsäverkostoa valmistelleessa tiimissä, jossa työskentelevät hänen lisäkseen Esa Huhta, Sini Kantola, Jaana Kotro, Vesa Nivala, Seija Tuulentie ja Liisa Tyrväinen.

Luken vetämä *Voimametsistä viherkattoihin - Ekosysteemipalveluista ja ympäristöystävällisestä viherrakentamisesta lisäarvoa matkailuun* -hanke (2015–2017) etsii uusia ympäristöjä lähiruoka-, matkailu-, hyvinvointi- ja viheralan palveluille sekä kehittää viherrakentamisen ja maisemanhoidon menetelmiä ja pilotoi niitä Levillä. Hanketta toteutetaan yhteistyössä Kittilän elinkeino-yhtiö Kideven ja alueen matkailuyritysten kanssa. EAKR-hanketta rahoittaa EU:n rakennerahasto Vipuvoimaa EU:lta 2014–2020 -ohjelmasta.

Luonnonvarakeskus
Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi
+358 40 551 6916
marja.uusitalo@luke.fi

Tehostettu pölytys

Marjanpaiminta on merkittävä metsien virkistyskäytön muoto Suomessa ja luonnonmarjojen poiminta voi tarjota omaleimaisen kokemuksen matkailijalle, jonka kotimaan kulttuuriin luonnonmarjojen hyödyntäminen ei kuulu. Mustikan peittävyys on erinomainen Levitunturin alarinteillä, joten marjapotentiaali on suuri. Tämä potentiaali voidaan saada paremmin käyttöön, kun marjojen pölytyksen edellytyksiä parannetaan.

Lähes kaikki metsämarjamme vaativat hyönteispölyttäjiä marjoakseen, ja pölytys onkin tärkeä metsien ekosysteemipalvelu. Elinvoimaiset pölyttäjäpopulaatiot tarvitsevat ravintoa koko kasvukauden ajan. Ravinnon lisäksi pölyttäjät tarvitsevat pesäresursseja. Molempien saatavuutta voidaan parantaa melko yksinkertaisilla toimenpiteillä.

Suomesta on tunnistettu yli sataviisikymmentä koloissa pesivää pistiäislajia. Usein näistä hyönteisistä käytetään yleisnimitystä ”erakkomehiläiset” erotukseksi yhdyskuntapistiäisistä, joita ovat mm. tarhamehiläiset, kimalaiset ja ampiaiset.

Levin alarinteille on asennettu useita keinopesiä - rei’itettyjä lehtipuupölkkyjä - erakkomehiläisiä varten. Erakkomehiläisnaaras munii keinopesän reikiin, jättää mettä ja siitepölyä jälkeläisilleen, sulkee pesäkolon suuaukon ja uusi erakkomehiläissukupolvi on valmis pölytystyöhön lajista riippuen parin kuukauden kuluttua tai seuraavana keväänä. Pölyttäjien ravinnon saatavuutta on parannettu perustamalla koko kasvukauden ajan kukkivia mesikasviniittyjä keinopesien läheisyyteen.

Nämä tehostetut pölytyspalvelut parantavat mustikan satovarmuutta, jolloin erilaisten matkailupalveluiden rakentaminen luonnonmarjojen varaan helpottuu.

Rainer Peltola työskentelee erikoistutkijana Luonnonvarakeskuksen Rovaniemen toimipaikalla luonnontuotteiden ja erikoiskasvien tuotannon sekä niihin liittyvien arvoketjujen parissa. Hän vetää *Voimametsistä viherkattoihin* -hankeessa luonnonkasvien käyttöön perehtynyttä asiantuntijaryhmää, jossa toimivat hänen lisäkseen Marja Uusitalo ja Henri Vanhanen.

Luonnonvarakeskus
 Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi
 +358 400 190 143
 rainer.peltola@luke.fi

Viherkatto

Viherkatto tuo rakennettuun ympäristöön viihtyisyyttä ja ympäristöhyötyjä. Viherkaton kasvillisuus viilentää haiduttamalla vettä, jolloin kuumana kesäpäivänä ilmaston tarve vähenee. Kasvillisuus vaimentaa melua ja sitoo pölyä ja hiilidioksidia. Sateella viherkatto vähentää hulevesien määrää. Nämä asiat ovat tärkeitä erityisesti tiiviisti rakennetuissa kaupungeissa. Lisäksi viherkatto tarjoaa korvaavia kasvupaikkoja karujen ympäristöjen kasvilajeille sekä ravintoa ja suojaa selkärangattomille ja linnuille. Lähellä luontoympäristöä viherkatto pehmentää luonnon ja rakennetun ympäristön rajapintaa.

Levin Tonttulan Tietäjän Talo sai viherkaton alkukesällä 2017. Viherkaton kasvillisuudesta haluttiin karuihin kasvuoloihin ja ympäröivään luontoon sopiva, niinpä lajeiksi valittiin 19 pohjoista alkuperää olevaa luonnonlajia tai pitkään pohjoisessa viljelyssä ollutta puutarhakantaa, esimerkkinä tunturipoimulehti ja tenonajuruoho. Yhteensä 127 m² laajuiselle katolle istutettiin yhteensä 1 500 astiataimea.

Katon kasvualusta oli valmistettu kierrätyskevytbetonimurskeesta, kompostista ja kuorikkeesta. Puoleen katon pinta-alan kasvualustasta sekoitettiin koivusta valmistettua biohiiltä (10 tilavuus-%). Biohiilen toivotaan parantavan kasvuolosuhteita sitomalla vettä ja ravinteita ja luovuttamalla niitä hitaasti kasvien käyttöön. Kasvualustan paksuus on 13 cm. Melko jyrkällä katolle (1:2) tehtiin puiset ristikkorakenteet pitämään kasvualusta paikallaan. Näiden alla on vedenpidätyksessä toimiva kierrätyskuidusta valmistettu huopa ja vedeneristäjinä ja juurisuojina toimivat kerrokset eli patolevy ja juurisuojaa-aineella käsitelty bitumihuopa. Kun vesieristyskerrokset tehdään huolella, ei kosteusongelmista ole pelkoa. Viherkatto saattaa jopa pidentää katon käyttöikää suojaamalla sitä UV-säteilyltä. Katon reunoille laitettiin puinen tuki ja 20–50 cm levyinen luonnonsorakerros, jolla reunaa saatiin madallettua ja joka toimii suodattavan kerroksena.

Istuttamisen jälkeen kasvualusta on pidettävä riittävän kosteana tarvittaessa kastelemalla, jotta kasvillisuus juurtuu hyvin. Kastelua saatetaan tarvita jatkossa pitkinä jaksoina. Viherkatto tarkastetaan vähintään kaksi kertaa vuodessa. Luonnonkasvien leviäminen siemenistä katolle on väistämätöntä. Siksi kannattaa miettiä, mitkä ympäristöstä levinneet lajit saavat jäädä ja mitkä kitketään. Viherkaton kasvillisuus saa olla dynaaminen, ajan myötä muuttuva kokonaisuus. Puiden ja pensaiden taimet kuitenkin kitketään ohutkasvualustaiselta katolta. Lisäksi poistetaan isot pudonneet oksat. Lehdet ja neulaset voidaan poistaa lehtipuhaltimella. Ylösnotot ja läpiviennit tarkastetaan huolella. Mahdolliset kattokaivot puhdistetaan ja tarkastetaan niiden toimivuus. Sadevesikourut puhdistetaan.

Marleena Hagner toimii tutkijana Luonnonvarakeskuksessa erityisesti viherkattoihin ja maanparannukseen liittyvissä projekteissa. Hän toimii asiantuntijana *Voimametsistä viherkattoihin* -hankkeen biohiilityöryhmässä, jossa työskentelevät hänen lisäkseen Eeva-Maria Tuhkanen, Sirkka Juhanaja, Kari Tiilikkala ja Tapio Salo.

Luonnonvarakeskus
Humppilantie 14, 31600 Jokioinen
+358 29 532 3270
marleena.hagner@luke.fi

Luontoa elämään luonto-osaamisen mallilla

Luontoa elämään! -hankkeessa on työskennelty parin vuoden ajan nuorten työpajalla luontotoiminnan parissa. Työpajan asiakkaat ovat pääasiassa työkokeilussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa olevia alle 29-vuotiaita nuoria. Luontotoimintaa tarjotaan kaikille työpajan asiakkaille vuodenaikoihin sidottujen luontopäivien muodossa. Myös pajatoiminta liittyy usein luontoaiheisiin esim. linnunpönttöjen, näädänloukkujen, puukkojen, kuksien tai kalastusvälineiden valmistuksen muodossa.

Hankkeessa työpajalle on tehty ”opintotarjotin”. Siihen on koottu luontoon liittyviä ammatillisia tutkinnonosia, joita työpajalla on mahdollista toteuttaa. Työpajan asiakas voi halutessaan valita itseään kiinnostavan tutkinnonosan tai -osia. Mallissa pajalla opittua tai jo aiemmin hankittua osaamista dokumentoidaan vapaamuotoisella osaamisportfoliolla, joka voi olla tekstin lisäksi toteutettu vaikkapa videoina. Osaamistodistuksessa tunnustetaan osaaminen tutkinnonosan sisällön mukaisesti, joten työpajan asiakkaalla on halutessaan mahdollisuus saada ammatillista osaamisestaan virallinen todistus oppilaitokselta.

Miksi luonto-osaaminen on sitten niin tärkeää? Salla on pieni, syrjäinen paikkakunta, jossa lähes kaikki työpaikat liittyvät jollain tavoin luontoon. Useimmiten työpajan asiakkaat ovat hyvin sitoutuneita pysymään omalla paikkakunnalla vaikka töitä ei olisikaan tarjolla. Porotalouden merkitystä tutkittaessa on nostettu esiin käsite ”kestävä elämäntarina”. Se muodostuu mielekkästä tekemisestä, joka ei välttämättä anna vakituista toimeentuloa, mutta rytmittää elämää tekemisen ja sosiaalisten suhteiden avulla. Samaa voisi soveltaa laajemminkin luontotoimintaan. Esimerkiksi kalastus, pienpetopyynti tai vaikkapa luonnontuotteiden keruu voisi olla jollekin vuodenvieroa rytmittävä ja tekemistä ja ansiomahdollisuuksia tarjoava kestävä elämäntarina työttömyydestä huolimatta.

Hankkeen yhtenä toimenpiteenä on ollut Green Care menetelmiin perehtyminen omassa organisaatiossa. Green Caren ja luontotoiminnan positiivisista vaikutuksista löytyy paljon tutkimustietoa. Sallassa sivistystoimen strategisena tavoitteena on edistää hyvinvointia, elinvoimaisuutta ja hyvän elämän mahdollisuuksia. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, vapaan sivistystyön palvelut sekä liikunta-, nuorisotoiminta-, kirjasto- ja kulttuuripalvelut muodostavat Sallassa paikallisesti vahvan koulutuksenjärjestäjäorganisaation, joka pystyy huomioimaan alueelliset ja paikalliset erityispiirteet.

Kun me jo luonnostaan elämme lähellä luontoa, eikö sitä voisi tuoda voimakkaammin osaksi kaikkien elämää? Sallassa on hankkeen myötä alettu luomaan paikallista luonto-osaamisen mallia, joka ulottuu vauvasta vaariin, varhaiskasvatuksesta vanhuksiin. Ajatuksena on, että paikallinen luonto-osaaminen olisi osa varhaiskasvatuksen, peruskoulun ja lukion toimintaa. Nuorisotoimi ja nuorten työpaja tarjoaisi puolestaan nuorille ja nuorille aikuisille kohdennettua luontotoimintaa. Vapaa sivistystyö (kansalaisopisto) järjestäisi luonto-osaamiseen liittyviä kursseja aikuisväestön lisäksi esimerkiksi erityisryhmille. Myös järjestöt edesauttaisivat omalta osaltaan paikallisen luontotoiminnan lisäämistä eri kohderyhmille.

Niina Mattila työskentelee projektikoordinaattorina *Luontoa elämään!* -hankkeen Sallan osahankkeessa Nuorten työpajalla.

Sallan kunta
Postipolku 3, 98900 Salla
+358 400 964 748
niina.mattila@salla.fi

Nostetta laadunhallintaan ja markkinointiin: Green Care -laatumerkit käytössä!

Green Care -laatumerkit, LuontoHoiva ja LuontoVoima, valmistuivat ja niiden haku avautui alkuvuodesta. Ensimmäiset laatumerkit on myönnetty. LuontoHoiva tarkoittaa lähinnä luontolähtöisiä sosiaali- ja terveystalouksellisia palveluita ja LuontoVoima muita luontolähtöisiä virkistys- ja hyvinvoinnin sekä kasvatuksen palveluja. Laatumerkkien avulla tiivistetään esiin palvelun lisäarvo. Lisäksi ne kertovat palveluntuottajan tekemästä systemaattisesta palvelun laadunhallinnasta. Green Care -palvelujen peruslaatuvaatimukset ovat samat, kuin muilla vastaavilla palveluilla. Laatumerkillä osoitetaan luontolähtöisyyden ja palvelun laatuvaatimusten lisäarvo. Laatumerkin avulla palveluntuottaja voi erottautua ja markkinoida palveluitaan vastuullisesti tuotettuina.

Laatumerkkien hallinnoija on Green Care Finland ry. Merkit myöntää eri alojen asiantuntijoista koostuva ry:n vuodeksi kerrallaan nimeämä kuuden hengen lautakunta, joka käsittelee hakemuksia määräajoin neljästi vuodessa. Merkit ovat palvelu- tai palvelukokonaisuuskohtaisia. Merkin voimassaoloaika on kolme vuotta. Merkin hinta vuonna 2017 on mikrotoimijoille 400 € ja suurille toimijoille 600 €. Laatumerkkien edellyttämät dokumentit ovat Green Care -laatutyökirja ja turvallisuussuunnitelma. Haettaessa LuontoHoivan laatumerkkiä sote-palvelulle lakisääteinen omavalvontasuunnitelma liitetään mukaan.

Laatumerkkeihin vaadittava osaaminen jakautuu 1) palvelutyypin mukaiseen osaamiseen ja 2) Green Care -osaamiseen. Palvelun tuottaminen ja merkin hakeminen on mahdollista myös yhteistyössä toisen toimijan kanssa, jolloin omaa puuttuvaa osaamista voidaan täydentää yhteistyökumppaneiden osaamisen avulla. Osaamisen perusvaatimuksena ovat sisällöt, jotka on kehitetty *Valtakunnallisessa Green Care koulutusmalli korkeasteelle* -hankkeessa. Arvioinnissa lautakunta ottaa huomioon myös kokemuksellisen osaamisen.

Tähän mennessä on kahdeksan meneillään tai tulossa olevaa Green Care -koulusta pyytänyt koulutustensa sisällön arviointia, ja niiden kaikkien on katsottu täyttävän laatumerkin edellyttämien viiden opintopisteen sisältövaatimukset. Hyväksytyjä Green Care -koulutuksien järjestäjiä ovat Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos, Kainuun ammattiopisto, KAO; Savonia-ammattikorkeakoulu, Iisalmi; Savon Ammatti- ja aikuisopisto, SAKKY, Kuopio; Karelia Ammattikorkeakoulu, Joensuu; Kouvolan seudun ammattiopisto, KSAO; Sedu Aikuiskoulutus, Seinäjoki; Satakunnan ammattikorkeakoulu, Pori; sekä Turun aikuiskoulutuskeskus. Lautakunta ottaa huomioon aikaisempiin Green Care -koulutuksiin osallistumisen, mikäli niiden sisältö ja laajuus ovat tiedossa.

Green Care -lautakunnan työskentelytapa on kehittämisoitteinen. Lautakunta ei pelkästään arvioi laatumerkkihakemuksia, vaan se antaa hakijoille kehittämissuhteita, etenkin siinä tapauksessa, että hakemus ei heti täytä toivottuja kriteerejä. Ensimmäinen lautakunta on myös osoittautunut erinomaiseksi laatumerkin edelleen kehittäjäryhmäksi. Lautakunta on jo päättänyt syksyn kuluessa kirjoittaa ja julkaista näkemyksiään, joita heille on syntynyt lautakuntatyön kuluessa. Tässä yhteydessä myös hakemusdokumentteja, kuten Green Care -laatukäsikirjaa, on tarkoitus kehittää edelleen niin, että se palvelisi mahdollisimman hyvin Green Care -toimintatavan erityispiirteiden ja lisäarvon esille nostamisessa.

Green Care -palvelujen ja -laatumerkkien tunnettuuden lisääminen kulkevat käsi kädessä. Laatumerkkien yleistyminen ja riittävä palveluiden tarjonta voivat onnistuessaan mahdollistaa kilpailu- ja markkinointiedut tulevan sote-uudistuksen myllerryksissä. Tämä on laatumerkkien tunnettuuden lisäämisen suuri haaste ja tavoite.

Elina Vehmasto toimii tutkijana Luonnonvarakeskuksessa ja valtakunnallisessa Green Care -koordinaatiohankkeessa. Hänen tutkimusalojaan ovat yhteiskunnallinen maaseutu-tutkimus, maaseutuyrittäjyys ja Green Care.

Luonnonvarakeskus
Itäinen Pitkäkatu 3, 20520 Turku
+358 29 532 6613
elina.vehmasto@luke.fi

Green Care -korkeakoulutuksella lisää osaamista

Ilmastonmuutos, nopea väestönkasvu, kestävän hyvinvoinnin tavoittelu, luonnonvarojen ehtyminen ja ympäristötietoisuuden ja sitä myötä kuluttajavaatimusten lisääntyminen ovat globaaleja megatrendejä. Trendeistä nousevat käsitteet, kuten biotalous, kiertotalous ja Green Care, jotka sisällöllään ohjaavat elinkeinojen kehitystä. Elinkeinojen kehitys edellyttää työntekijöiden valmiuksia kartuttaa omaa ammattiosaamistaan. Esimerkiksi koulutus-, kasvatus-, maa- ja metsätalous sekä matkailu-, sosiaali- ja terveysaloilla työskentelevien on hallittava entistä laajempia asiakokonaisuuksia, kyettävä toimimaan monialaisissa tiimeissä ja osattava hyödyntää työssään uusia menetelmiä. Green Care -toimintatapa tuo luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntämismahdollisuudet ihmisten kanssa työskentelevien ammattilaisten ulottuville. Uusien toimintatapojen ottaminen käyttöön täydentää työntekijöiden ammattiosaamista ja tuo sitä kautta lisäarvoa työn laatuun ja tuottavuuteen.

Monialaisuus ja Green Care -toimintatavan uutuus on otettava huomioon Green Care -koulutuksen sisältöjä ja toteutusmenetelmiä kehitettäessä. Kehitystyössä on huomioitava työelämän tarpeet. Työelämä edellyttää, että tutkintoon johtavien koulutusten rinnalle kehittyy joustava koulutusmalli, joka tuottaa nopeasti käytännön työssä tarvittavaa osaamista ja hyödyntää sisällöissään Green Carea koskevaa vaikuttavuus- ja tutkimustietoa. Valtakunnallisesti yhteneväisen Green Care -osaamisen edistämiseksi Green Care -koulutushankkeessa on luotu perusopinokokonaisuus ja perusosaamista täydentävät syventävät opintojaksot, jotka rakentuvat työelämän tarpeista johdettaville kompetensseille.

Perusopinokokonaisuuden kompetensseiksi ovat muodostuneet Green Care -tiedon ja taidon soveltaminen omaan toimintaan, edistäminen yrityksissä ja organisaatioissa sekä määrittäminen yhteiskunnan hyvinvoinnin osatekijänä. Kompetensseista johdetaan yksityiskohtaisempia osaamistavoitteita koulutukselle. Näihin tavoitteisiin vastaavat perusopinokokonaisuuden opinnot, joita ovat Green Care -perusteet, toimintaympäristöt, toimintamuodot sekä palveluiden tuottamisen opintojako.

Kehitettyä koulutusta on tarkoitus järjestää usean korkeakoulun yhteistyönä koulutukseen tarvittavan asiantuntijuuden ja koulutuksen valtakunnallisesti yhteneväisen vaikuttavuuden takaamiseksi. Yhteistyöllä tuotetaan koulutuksen sisällöt ja materiaalit ja ylläpidetään opettajien Green Care -asiantuntemusta. Kehitystyö soveltuvimman koulutusmallin tuottamiseksi on käynnissä, joka valmistuu vuonna 2018. Ammatillista osaamista syventävällä koulutuksella saatetaan Green Care osaksi eri alojen ammattiosaamista ja vastataan kasvu- ja rakennemuutosalojen kehittyviin tarpeisiin.

Reeta Sipola on projektisuunnittelija Lapin ammattikorkeakoulussa Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisalalla. Hän työskentelee *Green Care -koulutusmalli korkea-asteelle* -hankkeessa.

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11, 96300 Rovaniemi
+358 40 704 0027
reeta.sipola@lapinamk.fi

Sanna Vinblad työskentelee projektipäällikkönä Lapin ammattikorkeakoulussa Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisalalla. Hän toimii *Green Care -koulutusmalli korkea-asteelle* -hankkeessa.

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11, 96300 Rovaniemi
+358 40 701 2238
sanna.vinblad@lapinamk.fi

Seminaariohjelman

30.8.2017

KELLONAIKA	OHJELMA	LUENNOITSIJA
Päivän puheenjohtaja Anne Ristioja, Lapin ELY-keskus		
9.00	Ilmoittautuminen ja kahvit	
10.00	Seminaarin avaus ja Kittilän kunnan terveiset	Katariina Palola, elinkeinojohtaja, Kittilän kunta
10.15	Megatrendit - Tulevaisuus tapahtuu nyt	Elina Kiiski-Kataja, johtava asiantuntija, Sitra
10.30	Viherala lisää terveyttä ja hyvinvointia	Seppo Närhi, pääsihteeri, Viherympäristöliitto ry.
10.45	Green Care -kentän ajankohtaiset kuulumiset	Tuomo Salovuori, puheenjohtaja, Green Care Finland ry.
11.00	Suomesta hyvinvointimatkailun kärkimää - Sitkeästi, suunnitelmallisesti, yhdessä	Kiti Häkkinen, Program Manager, Visit Finland
11.15	Paneeli yhteistyöstä	Paneelin osallistuvat edelliset luennoijat, paneelin vetää Anne Ristioja
12.00	Lounas ja seminaaritori	
Rinnakkaisseminaari I: Uusia tuulia viherrakentamisessa (pj. Seppo Närhi, Viherympäristöliitto ry.)		
13.30 - 14.00	Elämysten ja perinteiden rajanylityspaikka	Hanna Lauhikari, puistomestari, Tornion kaupunki
14.10 - 14.45	Tapahtumia ja toimintaa Oulun puistoissa	Heikki Pulkkinen, kaupunginpuutarhuri, Oulun kaupunki
14.50 - 15.20	Landscape planning and public greenspaces in Piteå	Ulrika Bohman, city gardener, Piteå kommun (etäyhteys)
Rinnakkaisseminaari II: Metsät ja pihat kuntoutumisen tukena (pj. Leena Välimaa, Lapin ammattikorkeakoulu)		
13.30 - 14.00	Mettäterapia -Luontoon pohjautuvaa päihdekuntoutusta	Anne-Maria Näkkäläjärvä, saamenkielinen sosiaalityöntekijä, Enontekiön kunta
14.10 - 14.45	Pekankadun pihaprojekti -Pihaprojekti kuntoutumisen tukena	Tarja Mouhi, hanketyöntekijä, Luontoa elämään! -hanke, Kemijärven kaupunki
14.50 - 15.20	Seinätön työpajatoiminta luontoympäristössä	Tero Vuolli, työvalmentaja, Luontoa elämään! -hanke, Eduro
	Patikointi sosiaalisen kuntoutuksen muotona	Laura Niskala, yksilövalmentaja, Luontoa-elämään!-hanke, Eduro
Rinnakkaisseminaari III: Luonnon vaikutus matkailijan ostopäätöksiin (pj. Veli-Matti Hettula, Kideve elinkeinopalvelut)		
13.30 - 14.00	Kansallispuistojen merkitys matkailutoiminnassa	Pekka Sulkava, puistonjohtaja, Luontopalvelut Metsähallitus
14.10 - 14.45	Luontokohteet ja reitistöt hyvinvoinnin lähteenä	Kiti Häkkinen, Program Manager, Visit Finland
14.50 - 15.20	Puistot ja puutarhat matkailukohteina	Maunu Häyrynen, professori, Turun yliopisto
Yhteinen osuus		
15.25	Luonnosta kuntoon	Unto Matinlompola, psykiatrian ja perhetyön sosiaalityöntekijä, työhyvinvoinnin kouluttaja
16.00	Seminaaripäivän päätös ja kahvit	
16.45	Treffejä ja työryhmiä - ennakkoon sovitut kokoukset työryhmät ja treffit löydät www.lapinamk.fi/levigoesgreen	
19.00	Illallinen Taivaassa lappilaisittain	

31.8.2017

KELLONAIKA	OHJELMA	LUENNOITSIJAT
Päivän puheenjohtaja Arja Jääskeläinen, Lapin ammattikorkeakoulu		
8.00	Ilmoittautuminen	
9.00	Seminaaripäivän avaus	Anne Ristioja, ryhmäpäällikkö, Lapin ELY-keskus
9.15	Yhteistyöllä uutta toimintaa ja tulosta	Kristiina Kukkohovi, toimitusjohtaja, Levin matkailu
Rinnakkaisseminaari I: Moniaistillisuus ja monimuotoisuus viherrakentamisessa (pj. Marja Uusitalo, Luonnonvarakeskus)		
9.30 - 10.20	Ylisukupolvisuus ja luonnon äänimaisemat	Helmi Järviuoma, johtaja, ERC-hanke Sensory Transformations; professori, Itä-Suomen yliopisto
10.30 - 11.15	Valaistus maiseman ja matkailukohteen vetovoimatekijänä	Reija Pasanen, teollinen muotoilija, Ramboll
11.25 - 12.00	Viherkatot osana kestäviä yhdyskuntia	Marja Mesimäki, tutkija, Helsingin yliopisto
Rinnakkaisseminaari II: Luontoympäristö kuntoutumisen tukena (pj. Laura Niskala, Eduro)		
9.30 - 10.20	Nature and animals as resources in rehabilitation for women	Gill Croona, FD, OHI, Grön Hälsa & Rehab
10.30 - 11.15	Nature and horses as resources for human health and wellbeing	Margareta Håkansson, physiotherapist, Lic., Margareta Håkanson Fysioterapi
11.25 - 12.00	Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli	Taimi Tolvanen, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulu
Rinnakkaisseminaari III: Asiakasodotukset ja palvelupaketointi hyvinvointimatkailemisessa (pj. Katja Kaunistmaa, Kideve elinkeinopalvelut)		
9.30 - 10.20	Suomen hyvinvointimatkailemisen potentiaali kohdemarkkinoilla	Bruno Bisig, toimitusjohtaja, Kontiki Reisen
10.30 - 11.15	Elämäskohteen kehitysprojekti	Päivikki Palosaari, yrittäjä, Hullu Poro Oy
11.25 - 12.00	Aito suomalainen saunaelämys -yhdistää luonnon, hiljaisuuden ja rentoutumisen	Carita Harju, toiminnanjohtaja, Sauna from Finland
12.00 - 13.30	Lounas ja seminaaritori	
Yhteinen osuus		
Yhteistoimintaa ja uusia malleja, löydätkö näistä eväitä omaan työhön?		pj. Arja Jääskeläinen
13.30	Viherkentämistä ja maisemanhoitoa matkailutoimintaa varten: Voimametsäverkosto Tehostettu pölytys Viherkatto	Voimametsistä viherkattoihin -hanke: Marja Uusitalo, tutkija, Luonnonvarakeskus Rainer Peltola, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus Marleena Hagner, tutkija, Luonnonvarakeskus
14.00	Luonto-osaamisen tunnistamisen malli	Niina Mattila, projektkoordinaattori, Luontoa elämään! -hanke, Sallan kunta
14.30	Nostetta laadunhallintaan ja markkinointiin: Green Care -laatu- ja ympäristömerkit käytössä	Elina Vehmasto, tutkija, Luonnonvarakeskus
14.45	Green Care –korkeakoulutuksella lisää osaamista	Reeta Sipilä ja Sanna Vinblad, Green Care -koulutusmalli korkea-asteelle -hanke, Lapin ammattikorkeakoulu
15.00	Seminaaripäivän päätös	
17.30	Kävelyretki tehostetun pölytyksen pilottikohteelle	Rainer Peltola, erikoistutkija, Luonnonvarakeskus

1.9.2017

Retkipäivä Pallas-Yllästunturin kansallispuistoon

KELLONAIKA	OHJELMA
7.45	Lähtö
8.15	Tonttulan voimametsäpilotteihin tutustuminen Könkäällä
10.00	Matka Könkäälle
11.15	Lounas (omakustanteinen) ja yritysesitys
13.00	Varkaankurun luontopolku Ylläksellä - kahvit - astuminen tavanomaisen yläpuolelle - patikointi
15.30	Paluumatka
16.30	Levillä
19.00	Rovaniemellä

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000